

Y Ganolfan
Dysgu Cymraeg
Genedlaethol

Cymraeg Cynnar 2

Sylfaen

Llawlyfr Cwrs Cymraeg Cynnar 2

Cwrs Lefel Sylfaen

gyda diolch i CWLWM am eu cyngor a'u cydweithrediad wrth baratoi'r cwrs hwn.

Mae'r llyfryn hwn yn cynnig canllawiau i diwtoriaid sy'n dysgu'r **Cwrs Cymraeg Cynnar 2** – lefel Sylfaen. Nid yw'n gwrs Sylfaen llawn ond ei nod ydy galluogi ymarferwyr blynyddoedd cynnar nad ydynt yn medru'r Gymraeg o gwbl eu hunain, i gyflwyno patrymau Cymraeg a rhoi arweiniad cywir yn y Gymraeg wrth eu gwaith bob dydd gyda phlant dan 5.

Dylid nodi o'r cychwyn cyntaf bod y cwrs hwn wedi'i lunio ar gyfer cynulleidfa benodol sef **gofalwyr plant cyn ysgol** gyda'r nod y bydd y sawl sy'n ei ddilyn yn gallu dychwelyd i'r gweithle i ddefnyddio'r iaith yn hyderus.

CEFNDIR

Comisiynwyd Canolfan Gwasanaethau Cymraeg Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant i awduro'r cwrs hwn ar sail gwaith ymchwil a wnaed i'r ddarpariaeth bresennol gan gwmni Sbectrwm.

Canfu'r gwaith ymchwil hwnnw yr angen am ddarpariaeth hyblyg yn cynnwys darpariaeth wyneb yn wyneb a darpariaeth y gallai'r ymarferwyr gael mynediad ati'n fwy annibynnol.

Mae'r tîm awduro yn cydnabod bod y sector gofal cyn ysgol yn gwbl allweddol o ran creu siaradwyr Cymraeg newydd a datblygu sgiliau a hyder wrth ddefnyddio'r iaith. Dyma'r oedran pan fydd plant yn caffael iaith yn gyflym ac yn naturiol. Mae ymchwil yn dangos bod cynifer ag 11% o'r holl siaradwyr Cymraeg wedi dysgu'r iaith mewn lleoliad cyn ysgol gyda 50% o'r siaradwyr hynny'n rhugl. Mae hyn yn fwy na'r ganran sy'n rhugl ymhlith y rhai sydd wedi dysgu'r iaith mewn ysgolion cynradd, uwchradd neu rywle arall heblaw am y cartref. Mae hyn yn tanlinellu pa mor dyngedfennol yw cyfraniad y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg/ddwyieithog yn y sector gofal cyn ysgol i gyrraedd nod uchelgeisiol Llywodraeth Cymru o greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

CYNNWYS

Mae'r cwrs wedi ei gynllunio ar ffurf 10 uned, i'w cyflwyno mewn sesiynau **wyneb yn wyneb** dros isafswm o 20 o oriau dysgu.

Cyflwynir patrymau iaith defnyddiol trwy gyfrwng cyfres o unedau sydd wedi eu seilio ar ardaloedd gweithgarwch cyffredin y maes, e.e chwarae yn y dŵr a'r tywod, yr ardal y tu allan ayyb. Ceir pwyslais cryf ar bethau sy'n greiddiol i waith yr ymarferwyr fel gofyn cwestiynau, rhoi cyfarwyddiadau a gorchmynion, ynghyd â ffocws ar weithgareddau craidd fel darllen a thrafod lluniau a stori, chwarae gemau a pharatoi ar gyfer gwahanol weithgareddau. Maent hefyd yn gydnaws â meysydd dysgu Fframwaith y Cyfnod Sylfaen (2015), ac mae'r gofynion perthnasol ar gyfer cyrhaeddiad y plant ifancaf ar draws y meysydd dysgu hynny wedi eu hymgorffori.

Cynlluniwyd y cwrs gyda ffocws penodol ar ddatblygu sgiliau llafar yr ymarferwyr a hynny'n adlewyrchu natur eu gwaith gyda phlant oed cyn ysgol. Modelir ffurfiau llafar sy'n gydnaws â'r ffurfiau a gyflwynir yn y sector addysgol er mwyn sicrhau cysondeb i'r plant. Lle bo amrywiaethau rhwng yr iaith lafar a ddefnyddir yn y de a'r gogledd, maent wedi eu hamlygu'n glir yn yr unedau.

Mae strwythur pob uned fel a ganlyn:

- Cyfres o **ddriliau** sy'n cyflwyno prif batrymau'r uned

Mae'r driliau wedi'u cynnwys er mwyn cyflwyno'r patrymau newydd yn y dosbarth. Mae'r adran **Drilio'r Patrymau Newydd** isod yn cynnig awgrymiadau pellach ar ddulliau drilio.

- **Sgyrsiau** er mwyn ymarfer y patrymau a gyflwynir wedi eu cyd-destunoli

Mae sgyrsiau wedi'u cynnwys ym mhob uned er mwyn gosod y patrymau newydd a addysgir mewn cyd-destunau enghreifftiol sy'n berthnasol i waith yr ymarferwyr. Yn ogystal, gall yr ymarferwyr addasu llawer o'r deialogau hyn i'w defnyddio wrth chwarae rôl gyda'r plant yn eu gofal. Mae'r adran **Defnyddio'r Sgyrsiau** isod yn cynnig awgrymiadau cyffredinol i'w defnyddio.

- **Rhestr eirfa**

Mae'r eirfa sydd wedi'i chynnwys a'i defnyddio yn y broses o addysgu'r uned wedi'i rhestru ar ddiwedd pob uned. Rydym wedi ceisio sicrhau bod unrhyw eiriau sy'n ymddangos yn yr uned hefyd yn y rhestr eirfa. Gall hyn olygu ailadrodd rhwng

unedau, ond gobeithir ei fod yn fwy hwylus i'r defnyddiwr. Mae'r geiriau hyn wedi eu didoli fesul cenedl yr enw ynghyd â'u cyfieithiadau Saesneg.

- **Esboniadau gramadegol**

Ceir nodiadau gramadeg ar ddiwedd pob uned er mwyn ceisio esbonio mor syml â phosibl pam mae pethau'n digwydd. Pwrpas cynnwys y nodiadau hyn ydy cynnig cyfle i'r ymarferwyr weld beth yw'r rhesymau dros ambell newid neu batrwm ac ymestyn eu gwybodaeth ehangach am y Gymraeg. Eu nod ydy meithrin y sgiliau trosglwyddadwy hynny gan alluogi ymarferwyr i gymhwyso'r wybodaeth i batrymau eraill wrth iddynt ymestyn eu gafael ar yr iaith.

- **Cyfras o ganeuon perthnasol i'r uned**

Mae'r pwyslais a roddir ar gaffael iaith trwy gân gyda'r grŵp oedran penodol hwn wedi ei adlewyrchu yn y cwrs hwn hefyd. Mae'r caneuon adnabyddus hynny y mae'r hawlfraint wedi ei glirio neu nad oes cyfyngiadau hawlfraint yn perthyn iddynt, wedi eu cynnwys yn y cwrs.

- **Gweithgareddau**

Mae'r gweithgareddau wedi'u cynnwys ym mhob uned fel dull o gadarnhau'r patrymau sydd wedi'u dysgu yn ystod yr uned honno. Fel arfer, bydd y gweithgareddau hyn yn cael eu cwblhau o fewn sefyllfa dosbarth ond mae modd eu cyflwyno hefyd fel tasgau i'w cwblhau'n annibynnol. Gweler yr adran **Cyflwyno'r Gweithgareddau** isod am fanylion pellach ar weinyddu'r gweithgareddau. Ceir hefyd weithgareddau i'w cwblhau yn ôl yn y lleoliad gyda'r plant.

Noder fodd bynnag, na ddylai dull stwythuro'r unedau gael ei ddefnyddio fel fframwaith cyfyng ar gyfer cynllunio'r sesiynau dysgu. Gallai tiwtor addasu trefn yr unedau yn unol â gofynion yr ymarferwyr, a cheir awgrymiadau pellach isod ar ddulliau o gyflwyno'r elfennau gwahanol yn yr uned.

Dysgu ar-lein annibynnol

Yn ogystal â'r gweithgareddau a gyflwynir fel rhan o'r cwrs, bwriedir i'r adnoddau a'r gweithgareddau atodol a welir ar wefan *Dysgu Cymraeg* atgyfnerthu'r dysgu wyneb yn wyneb a galluogi ymarferwyr i weithio'n fwy annibynnol. Gwelir yno amrywiaeth o weithgareddau fesul uned cyfatebol yn meithrin dealltwriaeth yr ymarferwyr o'r patrymau a'r eirfa a gyflwynir.

Ceir gweithgareddau sy'n meithrin sgiliau ysgrifennu yn yr unedau ac yn y gweithgareddau atodol, ond fel y nodwyd eisoes, prif ffocws y cwrs ydy meithrin sgiliau llafar.

AWGRYMIADAU I DIWTORIAID SY'N CYFLWYNO'R CWRS

Mae'r adran hon yn cynnwys rhai awgrymiadau i gyflwyno'r cwrs yn y sesiynau wyneb yn wyneb.

Drilio'r Patrymau Newydd

Cyn dechrau'r dril yn y dosbarth:

- 1) dylid ymgyswrtio â **ffurfiau ac ynganiad** patrymau'r cwrs.
- 2) gellid gosod **nod y wers**, sef dweud beth fydd yn cael ei wneud yn y driliau. I ddechrau, dylid esbonio'r nod mewn ffordd syml ac yn ddwyieithog er mwyn gosod awyrgylch Cymraeg y bydd yr ymarferwyr yn ymdoddi'n raddol ac yn naturiol iddo, e.e. byddai'n well dweud:-

'Heddiw, 'dyn ni'n mynd i ddysgu sut i ddweud ble mae pethau. Byddwn ni'n dysgu sut i ddweud pethau fel – 'Mae Tedi ar y gadair, dan y bwrdd, ar bwys y drws.'

'Today we're going to learn how to say where things are. We will be learning how to say things like – 'Tedi is on the chair, under the table, by the door.'

yn hytrach na dweud:-

'Heddiw 'dyn i'n mynd i ddysgu sut i ddefnyddio'r arddodiaid.'
'Today we're going to learn how to use prepositions.'

Serch hyn, mae'n bosibl y gallai'r ymarferwyr ddangos diddordeb mewn rhai agweddau gramadegol rywbyrd yn ystod y wers. Bydd angen sicrhau eich bod fel tiwtoriaid yn gallu esbonio'r ramadeg yn glir ac yn gywir os oes angen.

Bydd eisiau addasu'r drilio i'r patrymau a ddysgir, ond yn gyffredinol, gellid dilyn y camau hyn:-

- i. Esbonio ystyr y brawddegau i'w drilio. Dylid esbonio bod ffurfiau llafar yn cael eu cyflwyno, a'r rhesymau dros hynny. Yna, dylid annog y dosbarth i gau eu ffeiliau.

Y rheswm dros hyn yw:-

- a) Bydd pawb yn edrych arnoch chi, y bwrdd gwyn ac aelodau eraill y dosbarth yn lle bod eu trwynau i lawr yn y llyfr.
- b) Cânt gyfle i ddweud y geiriau newydd cyn eu gweld. Gobeithir y bydd hyn yn osgoi cam-ynganu trwy ddarllen yn anghywir.

Gellir pwysleisio y bydd popeth yn cael ei ysgrifennu ar y bwrdd gwyn ac y cânt edrych ar eu nodiadau cyn dechrau'r sgwrs.

- ii. Annog y dosbarth i gyd i'ch dynwared mewn corws dair neu bedair gwaith.
- iii. Dewis dysgwyr unigol ar hap i'ch dynwared, a'r tiwtor i gywiro/gadarnhau ymdrech yr unigolyn drwy ailadrodd yr un frawddeg:

Tiwtor: Mae'r twba o dan y drws.

Dysgwr: *Mae'r twba o dan y drws.*

Tiwtor: Mae'r twba o dan y drws.

- iv. Disodli un elfen o'r frawddeg, a defnyddio honno fel sbardun i unigolion gynhyrchu brawddeg, e.e.

Tiwtor: Sudd oren.

Dysgwr: ***Wyt ti eisiau sudd oren?***

Tiwtor: Sudd afal.

Dysgwr: ***Wyt ti eisiau sudd afal?*** *a.y.y.b.*

- v. Ar ôl gwneud yr holl floc, dylid ysgrifennu'r dril ar y bwrdd gwyn (fel mae'n ymddangos yn yr uned) drwy ofyn i bawb beth maent yn ei gofio o'r brawddegau.

- vi. Rhannu pawb yn barau er mwyn ymarfer y brawddegau, gofyn cwestiynau a newid y darnau sydd wedi'u tanlinellu i'w hateb, e.e.

Ble mae Tedi Twt?

Mae Tedi Twt ar y bwrdd.

Mae Tedi Twt dan y gadair.

Mae Tedi Twt ar y silff.

- vii. Cyfieithu - tiwtor yn dweud y Saesneg, a'r dosbarth i roi'r Gymraeg ar lafar, ar y bwrdd neu ar fyrddau bach gwyn. Wedyn, gweithio mewn paruau neu fel grŵp gan gynnal sesiwn dysgu mini meicro os oes modd.
- viii. Dileu'r patrymau o'r bwrdd gwyn a'u defnyddio ar lafar yn y dosbarth, gyda'r tiwtor yn gofyn ble mae gwahanol bethau yn y dosbarth. Parau i wneud yr un peth wedyn cyn agor y llyfrau i edrych ar y sgysiau.

Dylid amrywio'r drilio yn ôl yr hyn a gyflwynir. Yn y dril uchod, er enghraifft, gellid cyflwyno'r arddodiaid i gyd gydag un neu ddau enw (e.e. y bag / y gadair) i ddechrau, neu hyd yn oed gyflwyno'r arddodiaid yn unig, gan ddefnyddio bag neu gadair yn yr ystafell cyn eu drilio mewn brawddegau.

Gellir rhoi geiriau newydd nad ydynt yn yr uned os bydd dysgwyr yn gofyn amdanynt a'u cynnwys yn y drilio. Bydd hyn yn sicrhau bod yr uned yn fwy perthnasol i unigolion yn y dosbarth. Ond dylid bob amser gychwyn dril gyda geirfa gyfarwydd er mwyn hoelio'r sylw ar y patrwm a gyflwynir.

Mae'n bwysig cyflwyno'r driliau'n gyflym ac yn fywiog heb dynnu sylw at gamgymeriadau unigolion.

Defnyddio'r Sgysiau

Dyma'r camau y gellir eu dilyn ar gyfer cyflwyno'r sgysiau:-

1. Y tiwtor yn darllen y sgws yn uchel - pawb i wrando er mwyn cael syniad cyffredinol o'r hyn sy'n digwydd. Byddai'n well gallu chwarae'r deialogau wedi'u recordio, os oes modd.
2. Y tiwtor yn darllen y sgws fesul brawddeg/llinell a'r dosbarth yn ailadrodd mewn corws.

3. Y tiwtor i roi cyfieithiadau Saesneg fesul llinell/brawddeg o'r sgwrs ar hap - pawb i ddod o hyd i'r llinell/frawddeg gyfatebol o'r sgwrs a'i dweud yn Gymraeg.
Y tiwtor i fynd dros ystyr popeth ar y diwedd ac ateb unrhyw gwestiynau.
4. Y tiwtor yn cymryd rhan A, a'r dosbarth rhan B ac fel arall.
5. Hanner y dosbarth i gymryd rhan A. Yr hanner arall i gymryd rhan B ac fel arall.
6. Ymarfer y sgwrs mewn parau, gan gyfnwio rôl a phartner ar ôl ychydig.
7. Ceisio cofio'r sgwrs, os na fydd hi'n rhy hir, a'i pherfformio heb edrych ar y daflen.
8. Tiwtor i danlinellu rhai geiriau yn y sgwrs i'w newid. Nid oes geiriau wedi'u tanlinellu yn unedau'r cwrs er mwyn rhoi'r hyblygrwydd i'r tiwtoriaid a'r ymarferwyr ddewis y geiriau eu hunain.

Gweithgareddau'r Cwrs

Ceir amrywiaeth o weithgareddau fel rhan o'r cwrs hwn. Mae pob uned yn cynnwys hyd at dri gweithgaredd i'w cwblhau fel rhan o'r broses o gyflwyno'r uned. Dyma rai enghreifftiau o weithgareddau posibl, yn seiliedig ar y rhestr geirfa. Bydd angen rhifo'r geiriau yn y rhestr.

- Partner 1 i daflu dis (neu ddau ddis), neu godi cerdyn chwarae; Partner 2 i ddweud y gair sy'n cyfateb i'r rhif yn Saesneg neu Gymraeg a phartner i roi'r gair yn yr iaith arall.
- Fel uchod ond rhaid cynhyrchu brawddeg i gynnwys y gair.
- Fel uchod ond rhaid gofyn cwestiwn i gynnwys y gair ac yna Partner 1 i ateb y cwestiwn.

Er bod cyfarwyddyd wedi ei gynnwys gyda'r rhan fwyaf o'r gweithgareddau, dylai tiwtoriaid ac ymarferwyr feddwl am ddulliau amrywiol o ddefnyddio'r adnoddau. Mae hyn hefyd yn golygu bod modd defnyddio'r gweithgareddau'n wahaniaethol. Er enghraifft, gyda'r gemau trac, gellid derbyn atebion un gair ar gyfer rhai tasgau, ond gellid gofyn am atebion llawn, sgysiau neu drafodaethau ar gyfer yr un gêm drac ar adegau eraill.

Mae cael amrywiaeth o ddisiau rhif, rhagenwau, lliw, siapiau ac ati yn y dosbarth yn ddefnyddiol. Felly hefyd gardiau chwarae ac amrywiaeth o gardiau fflach megis Cardiau Fflach CBAC a Chynllun Colegau Cymru.

Bydd rhai gweithgareddau'n perthyn i ddriliau penodol, lle bo eraill yn canolbwyntio ar gynnwys unedau cyfan. Eto, mae hyn yn cynnig dewis ac elfen o hyblygrwydd i'r tiwtor wrth ddysgu'r cwrs.

Yn olaf, mae cynnal sesiynau mini meicro yn ymarfer da i'r ymarferwyr ar gyfer cyflwyno patrymau ieithyddol mewn cyd-destun anffurfiol sy'n eu paratoi ar gyfer sefyllfa yn eu gweithleoedd. Yn syml, mewn grwpiau o 3 neu 4, mae pob aelod o'r grŵp yn chwarae rôl yr 'arweinydd', gan gyflwyno gweithgaredd i'r dysgwyr drwy gyfrwng y Gymraeg, e.e. gemau dis sy'n uniongyrchol gysylltiedig â'r patrymau iaith sy'n cael eu dysgu ar y pryd. Mae'n broses effeithiol a pherthnasol o gadarnhau'r hyn sydd wedi'i ddysgu ac ar yr un pryd y mae'n ennyn hyder yr ymarferwyr i ddefnyddio'r Gymraeg ar lafar mewn cyd-destun cyfarwydd.

Uned 1 Y Tywydd

Dril 1: Trafod y tywydd heddiw

Sut mae'r tywydd heddiw? Mae hi'n oer heddiw.
sych
stormus
dwym / gynnes
wlyb

Ydy hi'n niwlog heddiw? Ydy, mae hi'n niwlog heddiw.
heulog
gymylog Nac ydy, dydy hi ddim yn gymylog heddiw.
wyntog
bwrw glaw Ydy, mae hi'n bwrw glaw heddiw.
bwrw cesair / cenllysg
bwrw eira Nac ydy, dydy hi ddim yn bwrw eira heddiw.

Sgwrs 1

Arweinydd: Bore da, blant.

Plant: Bore da.

Arweinydd: Sut mae'r tywydd heddiw?

Plant: Mae hi'n gynnes heddiw.

Arweinydd: Ydy. Mae hi'n gynnes ac yn sych heddiw.

Gweithgaredd

Rapiwch y pennill yma gyda'r plant.

Rap y Tywydd

Arweinydd: Sut mae'r tywydd heddiw?

Plentyn: Mae hi'n heulog iawn!

Pawb: Mae hi'n heulog iawn yn y bore a'r prynhawn.

Newidiwch 'heulog iawn' am dywydd arall, e.e.

'bwrw eira'

'bwrw glaw'

'oer, oer, oer'

Dril 2: Y tywydd a'r tymhorau

Sut mae'r tywydd yn y gwanwyn?	Mae hi'n Dydy hi ddim yn	sych gawodlyd boeth	yn y gwanwyn.
Sut mae'r tywydd yn yr haf?	Mae hi'n Dydy hi ddim yn	boeth braf oer	yn yr haf.
Sut mae'r tywydd yn yr hydref?	Mae hi'n Dydy hi ddim yn	wyntog niwlog gynnes	yn yr hydref.
Sut mae'r tywydd yn y gaeaf?	Mae hi'n Dydy hi ddim yn	oer rhewllyd braf	yn y gaeaf.

Sgwrs 2

Arweinydd: Sut mae'r tywydd yn y gwanwyn, blant?
Plant: Mae hi'n sych.
Arweinydd: Da iawn chi. Sut mae'r tywydd yn yr haf?
Plant: Mae hi'n boeth.
Arweinydd: Ydy hi'n boeth yn y gaeaf hefyd?
Plant: Nac ydy. Mae hi'n oer yn y gaeaf.
Arweinydd: Ydy.

Dril 3: Trafod y tywydd ddoe

Sut roedd y tywydd ddoe? Roedd hi'n/ Mi roedd hi'n braf
heulog
dwym / gynnes
wyntog
ddoe.

Oedd hi'n bwrw glaw ddoe? Oedd.
oer Oedd, roedd hi'n oer ddoe. / Oedd, mi roedd hi'n oer ddoe.
gynnes Nac oedd.
gymylog Nac oedd, doedd hi ddim yn gymylog ddoe.

Sgwrs 3

Arweinydd: Sut roedd y tywydd ddoe?
Plant: Roedd hi'n stormus ddoe.
Arweinydd: Oedd hi'n bwrw glaw hefyd?
Plant: Oedd, roedd hi'n bwrw glaw.
Arweinydd: Oedd hi'n bwrw eira ddoe?
Plant: Nac oedd! Doedd hi ddim yn bwrw eira!

Dril 4: Trafod y tywydd

Sut bydd y tywydd yfory?	Bydd hi'n / Mi fydd hi'n	oer iawn niwlog gynnes bwrw eira	yfory.
Fydd hi'n	bwrw glaw sych wyntog boeth	yfory?	Bydd. Bydd, bydd hi'n / mi fydd hi'n sych yfory. Na fydd. Na fydd, fydd hi ddim yn boeth yfory.

Sgwrs 4

Arweinydd: Mae hi'n ddydd Sadwrn yfory. Sut bydd y tywydd?
Plant: Braf, Miss.
Arweinydd: Bydd, gobeithio! Fydd hi'n gymylog, blant?
Plant: Na fydd! Bydd hi'n heulog iawn.
Arweinydd: Da iawn wir.

Geirfa Vocabulary

Enwau Benywaidd *Feminine Nouns*

Cymraeg	Saesneg
maneg / menig	glove/s
sgarff/iau	scarf/scarves

Enwau Gwrywaidd *Masculine Nouns*

Cymraeg	Saesneg
gaeaf	winter
gwanwyn	spring
haf	summer
hydref	autumn
tymor	season
tywydd	weather

Berfau *Verbs*

Cymraeg	Saesneg
bwrw cenllysg	to hail (N)
bwrw cesair	to hail (S)
bwrw eira	to snow
bwrw glaw	to rain
gobeithio	to hope

Ansoddeiriau *Adjectives*

Cymraeg	Saesneg
braf	fine
cymylog	cloudy
cynnes	warm
gwlyb	wet
gwyntog	windy
heulog	sunny

Cymraeg Cynnar 2

oer	cold
poeth	hot
stormus	stormy
sych	dry
twym	warm (S)

Gramadeg

Grammar

Ateb cwestiynau

Answering questions

Remember:

'**ti**' in the question = '**fi**' in the answer

'**fi**' in the question = '**ti**' in the answer

'**ni**' in the question = '**ni**' neu '**chi**' in the answer, e.g.

Pwy wyt **ti**?

Sali Mail **dw** i.

Disgrifio'r tywydd

Describing the weather

Hi *it*

There is no word for '*it*' in Welsh, we use '**e/o/fe/fo**' for 'he'/'him', or '**hi**' for 'she'/'her'.

We use '**hi**' for '*it*' when we describe the weather or the time, e.g.

Mae hi'n ...

It is ...

Treigladd meddal

Soft Mutation

In English – '*It is Friday*' – the '*it*' comes first (apart from when you change the sentence to a question – *Is it?*)

In Welsh, the verb usually comes first:

Mae hi'n ddydd Gwener.

'**Mae**', '**Roedd**' and '**Bydd**' are all forms of '**bod**'- '*to be*'.

We must use '**yn**' or '**n**' in the same sentence as them.

The 'yn' or 'n' cause a **treigladd meddal** (soft mutation) to nouns and adjectives which follow them directly e.g.

cymylog	Mae hi'n g ymylog.
twym	Mae hi'n d wym.

We don't use a soft mutation with verbs after 'yn' or 'n' e.g.

Mae hi'n bwrw glaw.

'**Braf**' is an exception and does not mutate

e.e. Mae hi'n braf. (Think of the Costa Brava!)

Mi

In North Wales, there is a tendency to use 'mi' before conjugated verbs, and these cause a **treigladd meddal** (soft mutation).

Uned 2 Byd Natur

Dril 1: Beth/Be sy yn yr ardd?

Beth/Be sy yn yr ardd?	Mae	coed glaswellt blodau llysiau pwll dŵr	yn yr ardd.
------------------------	-----	--	-------------

Beth/Be sy tu allan?	Mae	gwenyn mwd adar tŷ bach twt	tu allan.
----------------------	-----	--------------------------------------	-----------

Sgwrs 1

Arweinydd: Dewch yma, blant. Beth sy yn yr ardd?

Plant: Mae coed a glaswellt yn yr ardd.

Arweinydd: Beth arall?

Kamil: Mae blodau a llysiau yn yr ardd.

Arweinydd: Ie wir. Beth sy tu allan?

Elena: Mae adar a gwenyn tu allan.

Arweinydd: Oes. Dyna hyfryd.

Dril 2: Beth sy gyda ti? / Be sy gen ti?

Fersiwn y de

Beth sy gyda ti?	Mae	nyth mwydyn brigau	gyda fi.
------------------	-----	--------------------------	----------

Beth sy gyda chi?	Mae	nyth cacen fwd gwlân	gyda ni.
-------------------	-----	----------------------------	----------

Fersiwn y gogledd

Be sy gen ti? Mae gen i nyth.
fwydyn.
frigau.

Be sy gynnoch chi? Mae gynnon ni nyth.
gacen fwd.
wlân.

Sgwrs 2 – fersiwn y de

Arweinydd: Wel Evie, beth sy gyda ti fan'na?
Evie: Mae brigau gyda fi, Syr.
Arweinydd: A beth sy gyda ti, Rhodri?
Rhodri: Mwd.
Arweinydd: Hyfryd. A beth sy gyda chi Evan a Harris?
Evan: Mae glaswellt gyda ni.
Harris: A gwlân.
Arweinydd: Gwych. Mae pethau i greu nyth gyda chi!

Sgwrs 2 – fersiwn y gogledd

Arweinydd: Wel Evie, be sy gen ti fan'na?
Evie: Mae gen i frigau, Syr.
Arweinydd: A be sy gen ti, Rhodri?
Rhodri: Mwd.
Arweinydd: Hyfryd. A be sy gynnoch chi Evan a Harris?
Evan: Mae gynnon ni laswellt.
Harris: A gwlân.
Arweinydd: Gwych. Mae gynnoch chi bethau i greu nyth!

Dril 3: Oes gyda ti? / Oes gen ti?

Fersiwn y de

Oes	cragen blodau dail gwlan	gyda ti?	Oes. Oes, mae blodau gyda fi. Nac oes. Nac oes, does dim gwlan gyda fi.
Oes	carreg brigau plu mwd	gyda chi?	Oes. Oes, mae brigau gyda ni. Nac oes. Nac oes, does dim mwd gyda ni.

Fersiwn y gogledd

Oes gen ti	gragen? flodau? ddail? wlân?	Oes. Oes, mae gen i flodau. Nac oes. Nac oes, does gen i ddim gwlan.
Oes gynnoch chi	garreg? frigau? blu? fwd?	Oes. Oes, mae gynnon ni frigau. Nac oes. Nac oes, does gynnon ni ddim mwd.

Sgwrs 3 – fersiwn y de

Arweinydd: Beth sy yn y bocs, blant?
Cara: Mae pethau i greu cacen fwd yn y bocs.
Arweinydd: Oes dail gyda ti, Erin?
Erin: Oes. Mae mwd gyda fi hefyd.
Arweinydd: Oes gwlan gyda chi?
Plant: Nac oes, does dim gwlan gyda ni. Mae mwydyn gyda ni!

Sgwrs 3 – fersiwn y gogledd

Arweinydd: Be sy yn y bocs, blant?

Cara: Mae pethau i greu cacen fwd yn y bocs.

Arweinydd: Oes gen ti ddail, Erin?

Erin: Oes. Mae gen i fwd hefyd.

Arweinydd: Oes gynnoch chi wân?

Plant: Nac oes, does gynnon ni ddim gwlân. Mae gynnon ni bry genwair!

Dril 4: Beth mae'n rhaid gwneud?

Beth mae'n rhaid i ti wneud?

Rhaid i fi/mi gasglu pethau.
roi popeth mewn bocs.
wisgo menig.

Beth mae'n rhaid i chi wneud?

Rhaid i ni gymysgu.
dacluso.
olchi dwylo.

Rhaid i fi/mi beidio anghofio ffedog.
colli popeth.

Rhaid i ni beidio rhoi dŵr yn y bowlen.
cymysgu.

Sgwrs 4

Arweinydd: Dach chi'n barod?

Plant: Ydyn Miss!

Arweinydd: Beth mae'n rhaid i chi wneud?

Ben: Golchi dwylo.

Alex: A rhaid i ni wisgo ffedog.

Arweinydd: Oes ffedog gynnoch chi?

Plant: Oes.

Arweinydd: Da iawn. Rhaid i ni beidio anghofio ffedog!

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd

Feminine Nouns

Cymraeg	Saesneg
cacen fwd/cacennau mwd	mud cake/s
cragen/cregyn	shell/s
deilen/dail	leaf/leaves
ffedog/au	apron/s
gardd/gerddi	garden/s
gwenynen/gwenyn	bee/s
maneg/menig	glove/s
llaw/dwylo	hand/s
pluen/plu	feather/s
powlen/ni	bowl/s

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
aderyn/adar	bird/s
blodyn/blodau	flower/s
bocs/ys	box/es
brigyn/brigau	twig/s
dŵr	water
glaswellt	grass
gwlân	wool
llanast	mess
llysieuyn/llysiau	vegetable/s
mwd	mud
mwydyn/mwydod (S) pry/pryfed genwair (N)	worm/s
nyth/nythod	nest/s
pwll dŵr/pyllau dŵr	puddle/s, pond/s
tŷ bach twt	playhouse

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
casglu	to collect
cymysgu	to mix
gwisgo	to wear
rhoi	to put/to give

Ansoddeiriau

Adjectives

Cymraeg	Saesneg
hyfryd	lovely

Gramadeg *Grammar*

Ateb cwestiynau *Answering questions*

Gyda / Gan

'**Gyda**' is usually used in the south, and '**gan**' is usually used in the north to show ownership. e.g.

Mae cragen gyda ni

Mae gynnon ni fwd.

'**Gyda**' forms come towards the end of the sentence or question, and '**gan**' forms come towards the start of the sentence or question.

A **treigladd meddal** is used after the pronoun following the '**gan**' form, e.g.

Mae gen i fwd

Oes gynnoch chi **wlân**?

It doesn't matter which one you use, but you must be consistent.

Here are both forms:

Gyda	Gan
gyda fi	gen i
gyda ti	gennyti ti
gyda fe	ganddo fo, gynno fo
gyda hi	ganddi hi/gynni hi
gyda ni	gynnon ni
gyda chi	gynnoch chi
gyda nhw	ganddyn nhw/gynnyn nhw
gyda Siân	gan Siân

Rhaid

'Rhaid' means '*must*' in English.

'i' must follow '**rhaid**' if you are referring to a person. Here is the pattern:

Rhaid
Rhaid i fi/mi
Rhaid i ti
Rhaid iddo fe/fo
Rhaid iddi hi
Rhaid i ni
Rhaid i chi
Rhaid iddyn nhw

The verb takes a **treigladd meddal** (*soft mutation*) following each pronoun, e.g.

Rhaid i mi **dd**weud

Rhaid i chi **g**ofio

Uned 3 Gofalu am Anifeiliaid

Dril 1: Trafod beth/be mae'r plant wedi ei wneud

Beth/Be rwyd ti wedi ei wneud?	Dw i	wedi	glanhau'r cw b.
	Dw i	wedi	brwsio'r gwningen.

Beth/Be mae'r plant wedi ei wneud?	Mae Siân	wedi	bwydo'r bochdew.
	Mae Gruff	wedi	golchi'r bowlen.
	Mae'r plant	meithrin	wedi helpu Miss.

Dril 2: Trafod beth/be mae'r plant wedi bod yn ei wneud

Beth/Be rwyd ti wedi bod yn ei wneud?	Dw i	wedi bod	yn helpu'r plant.
	Dw i	wedi bod	yn gofalu am y pysgodyn aur.

Beth/Be mae'r plant wedi bod yn ei wneud?	Mae Siân	wedi bod	yn tacluso'r cw b.
	Mae Gruff		yn rhoi gwair i Ned.
	Mae'r plant		yn dal y neidr.

Sgwrs 1

Arweinydd: P'nawn da, blant.

Plant: P'nawn da Miss.

Arweinydd: Beth rwyd ti wedi ei wneud heddiw Dafi?

Dafi: Dw i wedi bwydo'r pysgodyn aur.

Arweinydd: Da iawn ti. A beth rwyd ti wedi ei wneud heddiw, Efan?

Efan: Dw i wedi helpu newid dŵr y pysgodyn aur.

Arweinydd: Gwych. A beth rwyd ti wedi bod yn ei wneud, Neli?

Neli: Dw i wedi bod yn gwylio pawb.

Dril 3: Holi'r plant

Wyt ti wedi	rhoi blawd llif yn y gawell? rhoi gwair yn y cwab? rhoi bwyd yn y bowlen? llenwi'r botel ddŵr?	Ydw / Do. Ydw / Do, dw i wedi rhoi gwair yn y cwab. Nac ydw / Naddo. Nac ydw / Naddo, dw i ddim wedi llenwi'r botel ddŵr.
Dych / Dach chi wedi	rhoi mwythau i'r bochdew? symud y crwban? gweld Fflwff? rhoi bwyd i lori?	Ydyn / Do. Ydyn / Do, 'dyn / dan ni wedi symud y crwban. Nac ydyn / Naddo. Nac ydyn / Naddo, 'dyn / dan ni ddim wedi rhoi bwyd i lori.

Sgwrs 2 – fersiwn y de

Arweinydd:	Nawr blant, dych chi wedi cofio popeth?
Plant:	Ydyn, 'dyn ni wedi cofio popeth.
Arweinydd:	Gwenno, wyt ti wedi cofio rhoi bwyd i Byrti?
Gwenno:	Ydw.
Arweinydd:	Osian, wyt ti wedi cofio rhoi dŵr i Byrti?
Osian:	Ydw. Mae Gwenno wedi helpu.
Arweinydd:	Da iawn. Elliw, wyt ti wedi cofio cau drws cawell Byrti?
Elliw:	O na! Dw i wedi anghofio!

Sgwrs 2 – fersiwn y gogledd

Arweinydd:	Rŵan blant, dach chi wedi cofio popeth?
Plant:	Do, dan ni wedi cofio popeth.
Arweinydd:	Gwenno, wyt ti wedi cofio rhoi bwyd i Byrti?
Gwenno:	Do.
Arweinydd:	Osian, wyt ti wedi cofio rhoi dŵr i Byrti?
Osian:	Do, mae Gwenno wedi helpu.
Arweinydd:	Da iawn. Elliw, wyt ti wedi cofio cau drws cawell Byrti?
Elliw:	O na! Dw i wedi anghofio!

Dril 4: Trafod ble mae'r plant wedi bod

Wyt ti wedi bod	i weld sioe gŵn?	Ydw / Do.
	i fferm?	Ydw / Do, dw i wedi bod i fferm.
	i acwariwm	Nac ydw / Naddo.
	i ffair?	Nac ydw / Naddo, dw i ddim wedi bod i ffair.

Dych / Dach chi wedi bod	i'r parc?	Ydyn, 'dyn ni wedi bod i'r parc.
		Do, dan ni i wedi bod i'r parc.
	i'r sŵ?	Nac ydyn 'dyn ni ddim wedi bod i'r sŵ.
		Naddo dan ni ddim wedi bod i'r sŵ

Ydy'r plant wedi bod	i'r goedwig?	Ydyn / Do, mae'r plant wedi bod i'r goedwig.
	i'r siop anifeiliaid anwes?	Nac ydyn / Naddo, dydy'r plant ddim wedi bod i'r siop anifeiliaid anwes.

Sgwrs 3 – fersiwn y de

Arweinydd: Dych chi wedi bod i siop anifeiliaid anwes, blant?

Tegan: Ydw. Dw i wedi bod i'r siop yn y dre.

Arweinydd: Beth oedd yn y siop, Tegan?

Tegan: Roedd cwningod, pysgod aur a moch cwta yn y siop.

Arweinydd: Diddorol iawn. A ti Dione?

Dione: Na! Dydw i ddim yn hoffi anifeiliaid anwes!

Arweinydd: O diar.

Sgwrs 3 – fersiwn y gogledd

Arweinydd: Dach chi wedi bod i siop anifeiliaid anwes, blant?

Tegan: Do. Dw i wedi bod i'r siop yn y dre.

Arweinydd: Be oedd yn y siop, Tegan?

Tegan: Roedd cwningod, pysgod aur a moch cwta yn y siop.

Arweinydd: Diddorol iawn. A ti Dione?

Dione: Na! Dw i ddim yn hoffi anifeiliaid anwes!

Arweinydd: O diar.

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd *Feminine Nouns*

Cymraeg	Saesneg
cawell/cewyll	cage/s
coedwig/oedd	forest/s
cwningen/cwningod	rabbit/s
ffair/ffeiri	fair/s
fferm/ydd	farm/s
powlen/ni	bowl/s
potel (ddŵr)/poteli dŵr	(water) bottle/s
sioe gŵn/sioeau cŵn	dog show/s

Enwau Gwrywaidd *Masculine Nouns*

Cymraeg	Saesneg
acwariwm	aquarium
bochdew/ion	hamster/s
blawd llif	sawdust
crwban/od	tortoise/s
cwb	hutch/es
gwair	grass / hay
neidr/nadroedd	snake/s
pysgodyn (aur)/ pysgod aur	(gold)fish
sŵ	zoo

Berfau *Verbs*

Cymraeg	Saesneg
brwsio	to brush
bwydo	to feed
cau	to close
cofio	to remember
dal	to hold
glanhau	to clean
gofalu (am)	to care (for)
golchi	to wash
gwyllo	to watch
helpu	to help

Cymraeg Cynnar 2

newid	to change
rhoi mwythau	to pet
rhoi	to give / to put
tacluso	to tidy

Arall

Other

Cymraeg	Saesneg
O diar!	Oh dear!

Gramadeg

Grammar

'Wedi' a 'Wedi bod'

When we say that we 'have' done something, we use '**wedi**', e.g.

Dw i **wedi** bwyta cinio.

I **have** eaten lunch.

'Dyn / Dan ni **wedi** gorffen.

We **have** finished.

When we say that we 'have been' something or somewhere, we use '**wedi bod**', e.g.

Dw i **wedi bod** i'r dre.

I **have been** to town.

'Dyn / Dan ni **wedi bod** yn paentio.

We **have been** painting.

'**Wedi**' and '**yn**' never appear next to each other.

In the south, we would answer 'Wyt ti wedi ... ?' with 'Ydw' and 'Dych / Dach chi wedi ... ?' with 'Ydyn'. In the north, however, 'Do' is often used to answer both these questions.

Beth mae'r plant wedi ei wneud?

This is how the question should be written in full. The 'ei' causes a **treigladd meddal**, causing the 'gwneud' to mutate to 'wneud'. Very often, the 'ei' is not written, but the mutation it causes remains.

Dw i / Rydw i

You will come across both of these forms. '**Dw i**' is an abbreviation of '**Rydw i**', and '**Dw i ddim**' is an abbreviation of '**Dydw i ddim**'. Both forms are acceptable, but the former is more commonly used in speech.

Uned 4

Teithio (Gorffennol 'Mynd')

Dril 1: Ble est ti? / Lle est ti?

Ble / Lle est ti ar dy wyliau?

Es i / Mi es i

i'r traeth.
i'r parc gwyliau.
i'r garafán.
i Ffrainc.
i weld Nain a Taid.

Est ti
i'r môr?
i gerdded?
i nofio?
i siopa?

Do.
Naddo.
Do, es i i nofio / Do, mi es i i nofio.
Naddo, es i ddim i siopa.

Dril 2: Sut est ti?

Sut est ti ar dy wyliau?

Es i / Mi es i

mewn

awyren.
car.

Es i / Mi es i

ar

fws.
drên.
gwch.
feic.
droed.

Est ti mewn awyren?
ar fws?

Do, es i mewn awyren / Mi es i mewn awyren.
Naddo, es i ddim ar fws. Es i / Mi es i mewn car.

Sgwrs 1

Arweinydd: Croeso 'nôl blant. Lle est ti ar dy wyliau Mair?

Mair: I'r traeth.

Arweinydd: Da iawn Mair. Sut est ti i'r traeth?

Mair: Mi es i mewn car.

Arweinydd: Hyfryd. Beth amdanat ti Menna? Lle est ti ar dy wyliau?

Menna: Mi es i i'r parc gwyliau.

Arweinydd: Est ti mewn car hefyd?

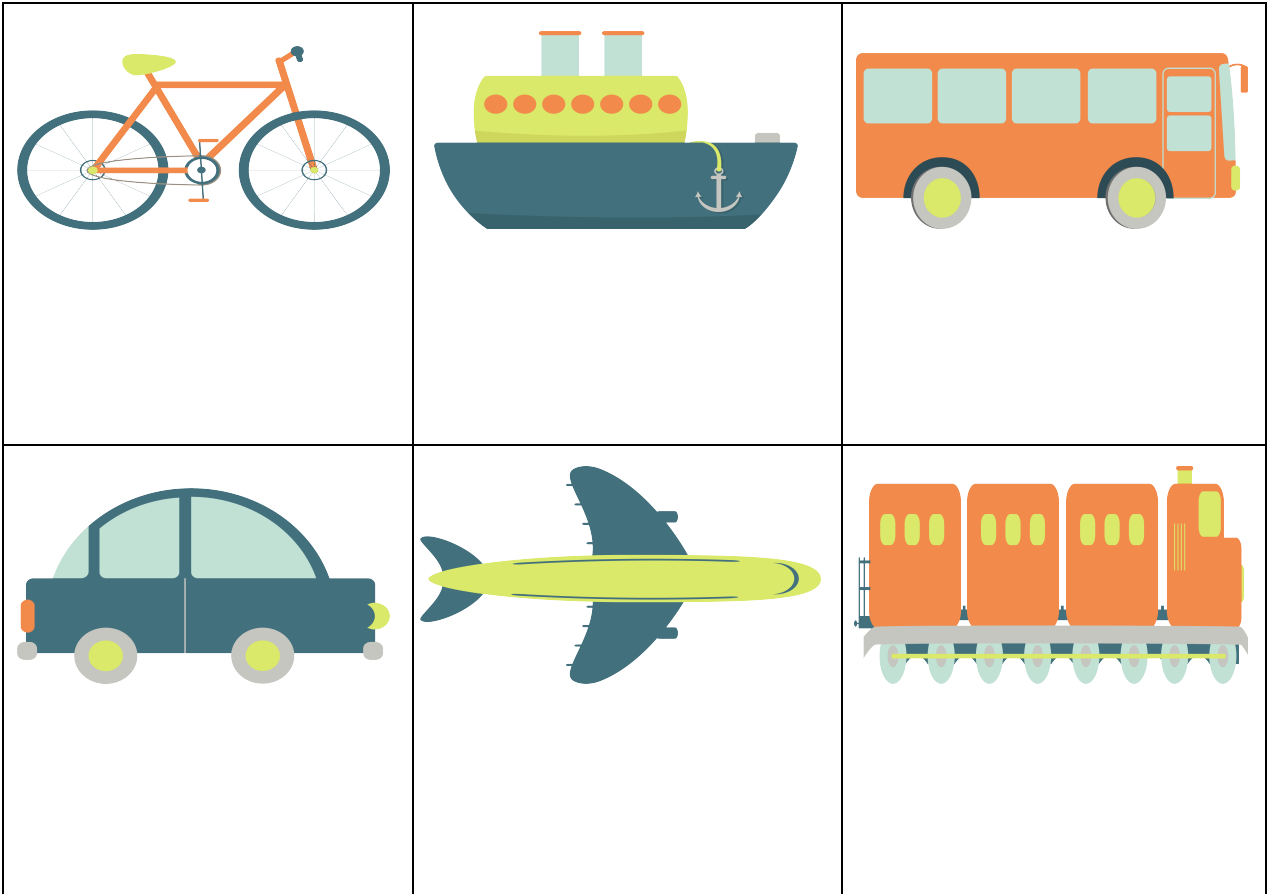
Menna: Naddo. Mi es i ar fws.

Arweinydd: Bendigedig. Dyna hwyll!

Sut est ti ar dy wyliau?

Ysgrifennwch frawddeg o dan bob llun i ddisgrifio sut aethoch chi ar eich gwyliau.

Write a sentence under each picture to describe how you went on holiday.

Dril 3: Ble / Lle aeth Tedi?

Ble / Lle aeth Tedi ar ei wyliau?

Aeth / Mi aeth Tedi

i'r traeth.

i Sbaen.

Aeth e / Mi aeth o

i Gaerdydd.

Ble / Lle aeth Doli ar ei gwyliau?

Aeth / Mi aeth Doli

i'r parc gwyliau.

i America.

Aeth hi / Mi aeth hi

i Fangor.

Aeth

Tedi i'r traeth?

Do, aeth Tedi i'r traeth / Do, mi aeth Tedi i'r traeth.

Doli i Sbaen?

Naddo, aeth Doli ddim i Sbaen.

e/o mewn car?

Do, aeth e mewn car / Do, mi aeth o mewn car.

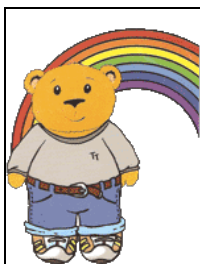
hi ar gwch?

Naddo, aeth hi ar fws.

Ble/Lle aeth Tedi Twt a Doli Glwt?

Ysgrifennwch frawddegau i ddisgrifio beth wnaeth Tedi Twt a Doli Glwt.

Write sentences to describe what Tedi Twt and Doli Glwt have been doing.

Tedi Twt

- Sbaen
- awyren
- traeth

Doli Glwt

- Caerdydd
- trêr
- parc

Dril 4: Ble / Lle aethoch chi?

Ble / Lle aethoch chi	bore 'ma? ddoe? neithiwr? wythnos ddiwethaf?	Aethon ni / Mi aethon ni	i'r parc. i'r siop. i'r caffi. i weld Mam-gu / Nain.
-----------------------	---	--------------------------	---

Aethoch chi	mewn car? ar droed? ar feic? ar drên?	Do. Naddo. Do, aethon ni ar feic / Do, mi aethon ni ar feic. Naddo, aethon ni ddim ar drên.
-------------	--	--

Sgwrs 2

Arweinydd: Ble aethoch chi ar wyliau, blant?
 Plant: I Aberystwyth.
 Arweinydd: Do? Aethoch chi i'r môr?
 Bleddyn: Naddo.
 Arweinydd: Ble aethoch chi, felly?
 Elin: Dw i ddim yn siŵr.
 Bleddyn: Aethon ni i'r caffi gyda Mami.
 Arweinydd: O, dyna hyfryd!

Dril 5: Beth/Be oedd yno?

Beth/Be oedd yno?	Roedd	sŵ môr parc llawer o anifeiliaid	yno.
-------------------	-------	---	------

Oedd	syrkas parc ffair pwll nofio	yno?	Oedd. Nac oedd. Oedd, roedd ffair yno / Oedd, mi oedd ffair yno. Nac oedd, roedd môr yno.
------	---	------	--

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd

Feminine Nouns

Cymraeg	Saesneg
awyren/nau	plane/s
carafán/au	caravan/s
hwyl	fun
llong/au	ship/s

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
beic/iau	bike/s
bws/bysiau	bus/es
car/ceir	car/s
caffi	café
cwch/cychod	boat/s
ffair	fair
môr	sea
parc/iau	park/s
picnic	picnic
pwll/pyllau	pool/s
siop/au	shop/s
syrkas	circus
traeth/au	beach/es
trên/trenau	train/s

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
mynd	to go
gweld	to see

Arall

Other

Cymraeg	Saesneg
felly	then / therefore

Gramadeg Grammar

The past tense of 'Mynd' (to go)

Cwestiwn	Cadarnhaol	Negyddol
Es i?	Do, est ti / Do, mi est ti	Naddo, est ti ddim
Est ti?	Do, es i / Do, mi es i	Naddo, es i ddim
Aeth e/o?	Do, aeth e/o Do, mi aeth e/o	Naddo, aeth e/o ddim
Aeth hi?	Do, aeth hi / Do, mi aeth hi	Naddo, aeth hi ddim
Aethon ni?	Do, aethon ni / Do, aethoch chi / Do, mi aethon ni / Do, mi aethoch chi	Naddo, aethon ni ddim Naddo, aethoch chi ddim
Aethoch chi?	Do, es i / Do, aethon ni / Do, mi es i / Do, mi aethon ni	Naddo, es i ddim / Naddo, aethon ni ddim
Aethon nhw?	Do, aethon nhw / Do, mi aethon nhw	Naddo, aethon nhw ddim

The answer to each of the questions is 'do' or 'naddo'.

Mewn

We use '**mewn**' in order to say '*in a*', e.g.

Es i mewn awyren *I went in a plane*

There is no mutation after '**mewn**'.

Ar

We use '**ar**' in order to say '*on a*', and '**ar y**' in order to say '*on the*', e.g.

Aeth e ar drên *He went on a train*

Aeth hi ar y beic *She went on the bike*

'**Ar**' causes a **treigladd meddal** (soft mutation) each time.

'**Ar y**' causes a **treigladd meddal** before singular feminine nouns only.

Beth / Be oedd yno?

'Beth / Be oedd yno?' asks about the past (the imperfect tense)– '*What was there?*'

The imperfect tense is used to describe something that happened over a period of time in the past, or which happened more than once in the past e.g.

Beth oedd yno?
What was there?

Roedd siop yno / Mi oedd siop yno.
There was a shop there.

We must use the imperfect tense to answer, e.g.

Roedd sŵ yno / Mi oedd sŵ yno.
Doedd dim caffi yno.

Uned 5 Bwyd a Diod (Gorffennol 'Cael')

Dril 1: Beth gest ti? / Be gest ti?

Beth gest ti	i frecwast?	Ces i	dost i frecwast.
Be gest ti	i ginio?	Mi ges i	gawl i ginio.
	i fwyta?		afal i fwyta.
	i yfed?		laeth / lefrith i yfed.
	amser snac?		fisgïen amser snac.

Gest ti	gacen?	Do.
	frechdan ham?	Do, ces i frechdan ham / Do, mi ges i frechdan ham.
	sudd oren?	Naddo.
	rawnwin?	Naddo, ches i ddim grawnwin.

Sgwrs 1

Arweinydd: **Gest ti fwyd amser snac, Isaam?**

Isaam: Do, ces i rawnwin.

Arweinydd: Grawnwin gwyrdd?

Isaam: Nage. Grawnwin du.

Arweinydd: O da iawn. Beth gest ti Osian?

Osian: Grawnwin hefyd.

Arweinydd: **Gest ti rywbeth i yfed, Osian?**

Osian: Naddo. Ches i ddim byd.

Dril 2: Beth/Be gafodd e/o? / Beth/Be gafodd hi?

Beth / Be gafodd Iona i fwyta?	Cafodd / Mi gafodd Iona	dost.
Beth / Be gafodd Eddie i frecwast?	Cafodd / Mi gafodd Eddie	greision yd.
Beth / Be gafodd e/o amser snac?	Cafodd e / Mi gafodd o	foron amser snac. oren.
Beth / Be gafodd hi amser snac?	Cafodd / Mi gafodd hi	fanana amser snac. giwi.

Sgwrs 2

Arweinydd: Dyma Tedi Gwyn, blant.
Plant: Helo Tedi Gwyn!
Arweinydd: Rŵan, be gafodd Tedi i frecwast?
Cennydd: Tost, Miss.
Arweinydd: Do. Be gafodd o i yfed?
Dyfan: Llefrith, Miss.
Arweinydd: Do wir. A be gafodd Tedi Gwyn amser snac, Teifi?
Teifi: Mi gafodd o oren ac afal, Miss.
Arweinydd: Do. Mae gynno fo fol llawn rŵan!

Dril 3: Beth/Be gaethoch/gawsoch chi?

Beth / Be gaethoch / gawsoch chi i yfed?

Caethon / Cawson ni **ddŵr** i yfed.

Mi gaethon ni sudd / Mi gawson ni sudd.

Beth / Be gaethoch / gawsoch chi i fwyta?

Caethon / Cawson ni frechdan **gaws** i fwyta.

Mi gaethon / Mi gawson ni **dost**.

Gaethoch /Gawsoch chi

giwi?

Do.

afal?

Naddo.

fanana?

Do, caethon / cawson ni **fanana**.

Do, mi gaethon / mi gawson ni **fanana**.

oren?

Naddo, **chaethon** / **chawson** ni ddim oren.

Sgwrs 3

Arweinydd: Gawsoch chi snac bore 'ma, blant?

Plant: Do Miss.

Arweinydd: Gawsoch chi afal?

Plant: Naddo Miss.

Arweinydd: Gawsoch chi **dost**?

Plant: Naddo Miss.

Arweinydd: Beth gawsoch chi?

Plant: Cawson ni frechdan a llaeth.

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd

Feminine Nouns

Cymraeg	Saesneg
bisgiën/bisgedi	biscuit/s
brechdan/au	sandwich/es
cacen/nau	cake/s
creision yd	corn flakes
diod	drink
grawnwin	grapes
moronen/moron	carrot/s

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
bol/bola	tummy
brecwast	breakfast
bwyd	food
cawl	soup
caws	cheese
cinio	lunch
ciwi	kiwi
dŵr	water
ffrwyth/au	fruit
snac	snack
sudd afal	apple juice
sudd oren	orange juice
tost	toast

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
bwyta	to eat
yfed	to drink

Ansoddeiriau

Adjectives

Cymraeg	Saesneg
blasus	tasty
llawn	full

Arall

Other

Cymraeg	Saesneg
dim byd	nothing
hefyd	also / as well

Gramadeg

Grammar

There are two forms of the verb 'cael' when you refer to 'ni', 'chi', or 'nhw'.
The first form is more informal, e.g.

Caethon ni
Caethoch chi
Caethon nhw

The second form is more formal and you will often see this written e.g.

Cawson ni
Cawsoch chi
Cawson nhw

Gorffennol 'Cael' *The past tense of 'cael'*

Person	Cwestiwn	Cadarnhaol	Negyddol
fi	Ges i?	Do, cest ti / Do, mi gest ti	Naddo, chest ti ddim
ti	Gest ti?	Do, ces i / Do, mi ges i	Naddo, ches i ddim
fe/fo	Gafodd e/o?	Do, cafodd e/o / Do, mi gafodd e/o	Naddo, chafodd e/o ddim
hi	Gafodd hi?	Do, cafodd hi / Do, mi gafodd hi	Naddo, chafodd hi ddim
ni	Gaethon ni? / Gawson ni?	Do, caethon ni / cawson ni Do, mi gaethon ni / mi gawson ni	Naddo, chaethon ni ddim / Naddo, chawson ni ddim
chi	Gaethoch chi?/ Gawsoch chi?	Do, caethoch chi / cawsoch chi Do, mi gaethoch chi / mi gawsoch chi	Naddo, chaethoch chi ddim / Naddo, chawsoch chi ddim
nhw	Gaethon nhw?/ Gawson nhw?	Do, caethon nhw / cawson nhw Do, mi gaethon nhw / mi gawson nhw	Naddo, chaethon nhw ddim / Naddo chawson nhw ddim

The answer to each of the questions is 'do' or 'naddo'.

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of the question, e.g.

Gest ti dost?

There is no **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of a positive sentence e.g.

Caethon ni afal amser snac. / Cawson ni afal amser snac.

There is a **treigladd llaes** (*aspirate mutation*) at the beginning of a negative sentence e.g.

Chafodd e ddim diod. / Chafodd o ddim diod.

Treigladd Meddal ar ôl rhagenw *Soft mutation after a pronoun*

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) after a pronoun, namely fi, ti, fe/fo, hi, ni chi, nhw e.g.

Ces i ddŵr

Cafodd hi frechdan

No mutation follows 'dim', e.g.

Ches i ddim dŵr

Chafodd hi ddim brechdan

Uned 6 Hoff bethau

Dril 1: Beth / Be ydy dy hoff beth?

Beth / Be ydy dy hoff
anifail?
gêm?
degan?
fwyd?
ddiod?

Fy hoff
anifail ydy cath.
gêm ydy dominos.
degan ydy Doli Glwt.
fwyd ydy sbageti.
ddiod ydy llaeth.

Beth / Be ydy dy gas
anifail?
beth?
fwyd?
ddiod?

Fy nghas
anifail ydy neidr.
beth ydy brwsio dannedd.
fwyd ydy cawl.
ddiod ydy sgwash.

Pam?
Mae'n
hwyl.
flasus.
hyfryd.
ofnadwy.
ych a fi.

Sgwrs 1

Arweinydd: Be ydy dy hoff degan, Anni?
Anni: Fy hoff degan ydy Mabli Malwen.
Arweinydd: Pam?
Anni: Mae'n hyfryd.
Arweinydd: Be ydy dy gas fwyd, Efa?
Efa: Fy nghas fwyd ydy tomato.
Arweinydd: Pam?
Efa: Mae'n ych a fi!

Beth / Be ddest ti gyda / efo ti?	Des i â	ffrind	gyda / efo fi.
	Mi ddes i â	gêm	
		thegan	

Ddest ti â bwyd gyda/efo ti? Do, des i â bwyd gyda fi.
Do, mi ddes i â bwyd efo fi.
Naddo, ddes i ddim â bwyd gyda / efo fi.

Ddest ti â **chot law** gyda/efo ti? Do, des i â **chot law** gyda fi.
Do, mi ddes i â **chot law** efo fi.
Naddo, ddes i ddim â **chot law**. Des i â het hau!!

Arweinydd: Mae'r trip heddiw. Siôn, beth ddest ti gyda ti?
Siôn: Des i â brechdan ham.
Arweinydd: Da iawn. Deena, beth ddest ti gyda ti?
Deena: Des i â banana.
Arweinydd: A ti, Bethan? Ddest ti â bwyd gyda ti?
Bethan: Naddo. Des i â gêm dominos gyda fi.

Sut daethoch chi heddiw? Des i / Mi ddes i mewn car.
gyda / efo Mam.

Ddaethoch chi mewn car? Do.
Do, daethon ni mewn car. / Mi ddaethon ni mewn car.

mewn bws? Naddo.
Naddo, **ddaethon** ni ddim mewn bws.

Sgwrs 3

Arweinydd: Sut daethoch chi yma heddiw, blant?

Rasheed: Mi ddes i yn y car!

Arweinydd: Manon a Mabli, ddaethoch chi mewn car?

Manon: Naddo, daethon ni ar y bws!

Arweinydd: Da iawn, ddaethoch chi ddim ar awyren?

Mabli: Naddo!

Arweinydd: Dim ots!

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd

Feminine Nouns

Cymraeg	Saesneg
cath/od	cat/s
diod/ydd	drink/s
gêm/gemau	game/s
hwyl	fun
neidr/nadroedd	snake/s

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
anifail/anifeiliaid	animal/s
bwyd/ydd	food/s
crwban/au	tortoise/s
dosbarth/iadau	classroom/s, class/classes
papur/au	paper/s
peth/au	thing/s
ras/ys	race/s
sbageti	spaghetti
sgwash	squash
tegan/au	toy/s

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
brwsio dannedd	to brush teeth

Ansoddeiriau

Adjectives

Cymraeg	Saesneg
blasus	tasty
cyntaf	first
hyfryd	lovely
ofnadwy	awful
olaf	last
ych a fi	yucky

Gramadeg

Grammar

Hoff and cas

'Hoff' and 'cas' cause a **treigladd meddal** (*soft mutation*) e.g.

Fy hoff fwyd.

Beth ydy dy gas ddiod?

Fy

'Fy' causes a **treigladd trwynol** (*nasal mutation*) e.g.

Fy nghas ddiod.

When you say that something is your favourite (*hoff*) or least favourite (*cas*) thing, the usual order of the sentence changes – the object comes first rather than the verb e.g.

Cath ydy fy hoff anifail

Pasta ydy fy nghas fwyd.

Ansoddeiriau

Adjectives

Adjectives take a **treigladd meddal** (*soft mutation*) following 'mae'n' e.g.

Mae'n flasus.

The word 'gêm' doesn't take a soft mutation.

Dod â

'Dod â' means 'to bring' in English. The 'â' causes a **treigladd llaes** (*aspirate mutation*), e.g.

Des i â **th**egan heddi.

Daethon ni â **ph**apur

Gyda / efo

Both these words mean 'with' in English – 'gyda' is mostly used in the South and 'efo' mostly in the North.

The past tense of 'Dod'

Person	Cwestiwn	Cadarnhaol	Negyddol
fi	Ddes i?	Do, des i / Do, mi ddes i	Naddo, ddest ti ddim
ti	Ddest ti?	Do, dest ti / Do, mi ddest ti	Naddo, ddes i ddim
fe/fo	Ddaeth e/o?	Do, daeth e/o Do, mi ddaeth e/o	Naddo, ddaeth e/o ddim
hi	Ddaeth hi?	Do, daeth hi / Do, mi ddaeth hi	Naddo, ddaeth hi ddim
ni	Ddaethon ni?	Do, daethon ni / Do, mi ddaethon ni Do, daethoch chi / Do, mi ddaethoch chi	Naddo, ddaethon ni ddim Naddo, ddaethoch chi ddim
chi	Ddaethoch chi?	Do, daethoch chi / Do, mi ddaethoch chi Do, daethon ni / Do, mi ddaethon ni	Naddo, ddaethoch chi ddim Naddo, ddaethon ni ddim
nhw	Ddaethon nhw?	Do, daethon nhw / Do, mi ddaethon nhw	Naddo, ddaethon nhw ddim

The answer to each question is 'do' or 'naddo'.

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of the question, e.g.

Ddest ti â thegan?

There is no mutation at the beginning of a positive sentence, e.g.

Daethon ni â diod. / Mi ddaethon ni â diod.

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of a negative sentence that begins with 'd' e.g. **D**daethon ni ddim.

The same is true for sentences that begin with 'b', 'g', 'll', 'm', and 'rh'. If the sentence begins with 't', 'c', 'p', however, the letter takes a **treigladd llaes** (*aspirate mutation*).

Uned 7 Beth wnaeth pawb?

Dril 1: Beth / Be wnest ti?

Beth / Be wnest ti?	Gwnes i / Mi wnes i	siapiau toes. drac rasio. lun pert. dŵr blociau.
Beth / Be wnest ti yfed? beintio? fwyta?	Gwnes i / Mi wnes i	yfed llaeth / llefrith. beintio llun. fwyta cacen.

Sgwrs 1

Arweinydd: Dyna fore prysur, blant. Be wnest ti, Jacob?
Jacob: Trac rasio.
Arweinydd: Gwych, Jacob. Be wnest ti, Ethan?
Ethan: Mi wnes i lun efo'r paent coch.
Arweinydd: Hyfryd, Ethan. Be wnest ti, Curtis?
Curtis: Mi wnes i lun tractor.
Arweinydd: Da iawn, blant.

Dril 2: Beth / Be wnaeth Tedi a Doli?

Beth / Be wnaeth Tedi?	Gwnaeth / Mi wnaeth Tedi	fwyd. lanhau.
	Gwnaeth e / Mi wnaeth o	'r siopa. 'r gwely.
Beth/Be wnaeth Doli?	Gwnaeth / Mi wnaeth Doli	swper. de i bawb.
	Gwnaeth / Mi wnaeth hi	olchi'r llestri. 'r siopa.

Sgwrs 2

Arweinydd: Rŵan te blant, be wnaeth Tedi a Doli heddiw?

Yasmina: Mi wnaeth Tedi'r siopa.

Owain: Mi wnaeth Doli lanhau.

Arweinydd: Chwarae teg. Be wnaeth Tedi a Doli wedyn?

Yasmina: Mi wnaeth Tedi'r swper.

Owain: Mi wnaeth Doli olchi'r llestri.

Arweinydd: Da iawn nhw.

Dril 3: Beth / Be wnaethoch chi?

Beth / Be wnaethoch chi?	Gwnaethon ni / Mi wnaethon ni	helpu. chwarae siop. fwyta cinio. dacluso.
--------------------------	-------------------------------	---

Wnaethoch chi	helpu? olchi dwylo?	Do. Do, gwnaethon ni olchi dwylo. Do, mi wnaethon ni olchi dwylo.
	chwarae'n neis? rannu?	Naddo. Naddo, wnaethon ni ddim rhannu.

Dril 4: Beth / Be wnaeth pawb?

Wnest ti gofio	golchi dwylo? tacluso'r teganau? cadw'r papur? cau'r drws?	Do. Do, gwnes i/mi wnes i dacluso'r teganau. Naddo. Naddo, wnes i ddim cau'r drws.
Pwy wnaeth gofio	bag? esgidiau glaw? eli haul? ffedog?	Fi! Dim fi! / Nid fi!

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd

Feminine Nouns

Cymraeg	Saesneg
esgid law/esgidiau glaw	wellington/s

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
bore	morning
eli haul	suncream
gwely	bed
llanast	mess
llun/iau	picture/s
paent	paint
siap/iau	shape/s
trac/iau rasio	race track/s
toes	clay
tŵr blociau	block tower/s

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
anghofio	to forget
bwyta	to eat
cofio	to remember
golchi'r llestri	to wash the dishes
glanhau	to clean
siopa	to shop
yfed	to drink

Ansoddeiriau

Adjectives

Cymraeg	Saesneg
gwyach	excellent
pert	pretty
prysur	busy

Cymraeg Cynnar 2

Arall

Other

Cymraeg	Saesneg
Bant â ni te! / Ffwrdd â ni!	Off we go then!
chwarae teg	fair play

Gramadeg Grammar

Gorffennol 'Gwneud'

Person	Cwestiwn	Cadarnhaol	Negyddol
fi	Wnes i?	Do, gwnest ti / Do, mi wnest ti	Naddo, wnest ti ddim
ti	Wnest ti?	Do, gwnes i / Do, mi wnes i	Naddo, wnes i ddim
fe/fo	Wnaeth e/o?	Do, gwnaeth e/o / Do, mi wnaeth e/o	Naddo, wnaeth e/o ddim
hi	Wnaeth hi?	Do, gwnaeth hi / Do, mi wnaeth hi	Naddo, wnaeth hi ddim
ni	Wnaethon ni?	Do, gwnaethon ni / Do, mi wnaethon ni Do gwnaethoch chi / Do, mi wnaethoch chi	Naddo, wnaethon ni ddim Naddo, wnaethoch chi ddim
chi	Wnaethoch chi?	Do gwnaethoch chi / Do, mi wnaethoch chi Do, gwnaethon ni / Do, mi wnaethon ni	Naddo, wnaethoch chi ddim Naddo, wnaethon ni ddim
nhw	Wnaethon nhw?	Do, gwnaethon nhw / Do, mi wnaethon nhw	Naddo, wnaethon nhw ddim

The answer to each of the questions is 'do' or 'naddo'.

We can add any verb-noun (e.g. cofio, gweld, eistedd) after this pattern in order to make a past tense. The verb-noun takes a **treigladd meddal** (*soft mutation*), e.g.

Gwnes i fynd.
Gwnest ti gofio.
Gwnaethoch chi weld y sioe.

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of a question too, e.g.

Wnest ti gofio?

There is no mutation at the beginning of a positive sentence, e.g.

Gwnaethon ni dacluso. / Mi wnaethon ni dacluso.

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of the negative in this case, e.g.

Wnaethon ni ddim creu llun.

Ffurfiâu llafar *Oral patterns*

The 'gw' is often omitted in oral patterns, e.g.

Gwnes i > Nes i

Gwnaeth e > Naeth e

Uned 8

Helpu Eraill

Dril 1: Beth / Be wnest ti heddiw?

Beth / Be wnest ti heddiw?

Bwytais i frecwast. / Mi fwytais i frecwast.

Yfais i ddŵr. / Mi yfais i ddŵr.

Chwaraeais i tu allan. / Mi chwaraeais i tu allan.

Cysgais i yn y prynhawn. / Mi gysgais i yn y prynhawn.

Fwytaist ti bwdin?

Do.

Helpaist ti Syr?

Do, helpais i Syr.

Chwaraeais i gêm?

Naddo.

Ddwedaist ti 'sori'?

Naddo, ddwedais i ddim 'sori'.

Sgwrs 1

Arweinydd: Mae'n amser mynd adra blant. Be wnest ti heddiw, Jemma?

Jemma: Mi fwytais i dost.

Arweinydd: Do. Be wnest ti, Jess?

Jess: Mi chwaraeais i yn y tywod.

Arweinydd: Do wir. A be wnest ti, Jordan?

Jordan: Mi helpais i Jemma a Jess heddiw.

Arweinydd: O da iawn ti, Jordan.

Dril 2: Beth / Be ddigwyddodd?

Beth / Be ddigwyddodd yma?

Cafodd Eira ddamwain. / Mi gafodd Eira ddamwain.

Cwmpodd hi ar y llawr. / Mi syrthiodd hi ar y llawr.

Helpodd y plant. / Mi helpodd y plant.

Rhoiodd Miss blastar i Eira. /

Mi roiodd Miss blastar i Eira.

Eisteddodd Siôn?

Do.

Siaradodd Miriam yn garedig?

Naddo.

Ranodd Enfys y teganau?

Do, rhannodd Enfys y teganau./

Mi rannodd Enfys y teganau.

Roiodd Elia gwtsh i ti?

Naddo, roiodd Elia ddim cwtsh i fi.

Sgwrs 2

Arweinydd: Beth sy'n bod, Jayden? Beth ddigwyddodd?

Jayden: Cwmpais i ar y llawr.

Arweinydd: O na, wyt ti'n iawn? Helpodd Cian ti?

Jayden: Do.

Arweinydd: Roiodd Miss blastar i ti?

Jayden: Do.

Arweinydd: Ffoniodd Miss Mami?

Jayden: Naddo.

Arweinydd: Paid â phoeni. Rwyf ti'n iawn nawr.

Dril 3: Beth / Be ddysgoch chi?

Beth / Be ddysgoch chi heddiw?

Beth / Be ddwedoch chi wrth Syr?

Beth / Be chwaraeoch chi heddiw?

Beth / Be gofioch chi?

Dysgon ni / Mi ddysgon ni sut i helpu pobl.

Dwedon ni / Mi ddwedon ni 'Diolch'.

Chwaraeon ni / Mi chwaraeon ni siop.

Cofion ni / Mi gofion ni olchi dwylo.

Fwynheuoch chi heddiw?

Ddwedoch chi'r gwir?

Daclusoch chi ar y diwedd?

Roioch chi'r teganau yn y bocs?

Do.

Do, dwedon ni / mi ddwedon ni'r gwir.

Naddo.

Naddo, roion ni ddim y teganau yn y bocs.

Sgwrs 3

Arweinydd: Be ddysgoch chi heddiw, blant?

Plant: Mi ddysgon ni am Dewi Sant.

Arweinydd: Be ddysgoch chi am Dewi Sant?

Will: Mi siaradodd o am Dduw gyda llawer o bobl.

Arweinydd: Do. Hefyd, mi roiodd o hances ar y llawr. Mi gododd y llawr dan ei draed.

Matt: Waw! Mi gododd y llawr?

Arweinydd: Do.

Dril 4: Sut gwnaethoch chi'r gacen?

(fersiwn y de)

Sut gwnaethoch chi'r gacen?

Rhoion ni wyau, blawd a siwgr mewn powlen.
Cymysgon ni bopeth.
Arllwyson ni'r gymysgedd i'r tun.
Rhoion ni'r tun yn y popty.
Tynnon ni'r tun allan.
Bwyton ni'r gacen.

(fersiwn y gogledd)

Sut gwnaethoch chi'r gacen?

Mi roion ni wyau, blawd a siwgr mewn powlen.
Mi gymysgon ni bopeth.
Mi arllwyson ni'r gymysgedd i'r tun.
Mi roion ni'r tun yn y popty.
Mi dynnon ni'r tun allan.
Mi fwyton ni'r gacen.

Geirfa

Vocabulary

Enwau Benywaidd

Feminine Nouns

Cymraeg	Saesneg
hances/i	handkerchief/s
powlen/ni	bowl/s
tafell/i	slice/s

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
blawd	flour
bocs/us	box/es
brecwast	breakfast
cwtsh	hug
cymysgedd	mixture
ffrind/iau	friend/s
gwir	truth
llaeth/llefrith	milk
llawr	floor
plastar	plaster
pwdin	pudding
siwgr	sugar
tegan/au	toy/s
tost	toast
tywod	sand
ŵy/wyau	egg/s

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
ffonio	to phone
gosod	to place
rhoi	to place/to put
taenu	to spread

Gramadeg *Grammar*

Y Gorffennol Rheolaidd

We add an ending (terfyniad) to the stem (bonyn) of the verb in order to conjugate verbs in the past tense, e.g.

Gwelais i'r gath / Mi welais i'r gath.

Rhoiaist ti anrheg / Mi roiaist ti'r anrheg.

Remember, in North Wales, there is a tendency to use 'mi' before concise verbs in the past tense, and these cause a **treigladd meddal** (*soft mutation*).

Here are the verb endings:

Person	Verb ending
fi	-ais i
ti	-aist ti
fe/fo	-odd e/o
Siân	-odd Siân
hi	-odd hi
ni	-on ni
chi	-och chi
nhw	-on nhw

Sometimes we add the verb ending directly to the end of the verb, e.g.

edrych (to look) → edrychais i
darllen (to read) → darllenaais i
chwarae (to play) → chwaraeais i

With other verbs, we find the stem by dropping the last letters, e.g.

codi (to get up) → codais i
cysgu (to sleep) → cysgais i

If the verb ends with -io, the 'i' remains and we drop the 'o', e.g.

cicio (to kick) → ciciais i
gweithio (to work) → gweithiais i

If the verb ends with **-ed** or **-eg**, these last two letters disappear and we add the appropriate ending, e.g.

clywed (to hear)	→	clywais i
rhedeg (to run)	→	rhedais i

Here are some irregular verbs, e.g.

gwrando (to listen)	→	<u>g</u> wrandawais i
gadael (to leave)	→	<u>g</u> adawais i
aros (to stay)	→	<u>a</u> rhosais i
dweud (to say/to tell)	→	<u>d</u> wedais i

Treiglo *Mutations*

There is a **treigladd meddal** (*soft mutation*) at the beginning of a question, e.g.

Welaist ti'r gêm?

There is no mutation at the beginning of a positive sentence, e.g.

Bwytais i ginio.

Verbs that begin with **p, t, c** take a **treigladd llaes** (*aspirate mutation*) when they are used in a negative sentence, e.g.

prynu	→	ph rynais i ddim
talw	→	th alais i ddim
cerdded	→	ch erddais i ddim

Verbs that begin with **b, d, g, ll, m, rh** take a **treigladd meddal** (*soft mutation*) when they are used in a negative sentence, e.g.

dysgu	→	dd ysgais i ddim
bwyta	→	fw ytais i ddim
rhoi	→	ro iais i ddim

The object of the verb (what or who is affected by the action of the verb) takes a **treigladd meddal** (*soft mutation*), e.g.

Bwytais i ginio

Yfais i laeth

Person	Cwestiwn	Cadarnhaol	Negyddol
fi	Gerddais i?	Do, cerddais ti / Do, mi gerddais ti	Naddo, cherddais ti ddim
ti	Gerddaist ti?	Do, cerddais i / Do, mi gerddais i	Naddo, cherddais i ddim
fe/fo	Gerddodd e/o?	Do, cerddodd e/o / Do, mi gerddodd e/o	Naddo, cherddodd e/o ddim
hi	Gerddodd hi?	Do, cerddodd hi / Do, mi gerddodd hi	Naddo, cherddodd hi ddim
ni	Gerddon ni?	Do, cerddon ni / Do, mi gerddon ni Do, cerddoch chi / Do, mi gerddoch chi	Naddo, cherddon ni ddim Naddo, cherddoch chi ddim
chi	Gerddoch chi?	Do, cerddoch chi / Do, mi gerddoch chi Do, cerddon ni / Do, mi gerddon ni	Naddo, cherddoch chi ddim Naddo, cherddon ni ddim
nhw	Gerddon nhw?	Do, cerddon nhw / Do, mi gerddon nhw	Naddo, cherddon nhw ddim

UNED 9 Pobl sy'n ein helpu

Dril 1: Pwy sy'n gwneud beth / be?

Pwy sy'n	rhoi gofal i ni?	Mam a Dad.
	dod â llythyr i ni?	Y postmon.
	tyfu llysiau?	Mae'r ffermwr yn tyfu llysiau.
	coginio bwyd?	Mae'r cogydd yn coginio bwyd.

Sgwrs 1

Arweinydd:	Helo bawb. Pwy sy'n helpu'r dosbarth, blant?
Plant:	Mr Carwyn.
Arweinydd:	Pwy arall?
Mei:	Miss Julie.
Arweinydd:	Pwy sy'n rhoi gofal i ni?
Laylan:	Mam a Dad.
Arweinydd:	Ie wir.

Dril 2: Pwy sy'n dy helpu di?

Pwy sy'n dy helpu di i	groesi'r ffordd? gadw'n ddiogel?	Y person lolipop Y plismon
Pwy sy'n ein helpu ni i	ddiffodd tân? gasglu sbwriel? gadw'n iach?	Y person tân Y person casglu sbwriel Y nyrs a'r meddyg

Sgwrs 2

Arweinydd: Pwy sy'n dy helpu di, Jay?
Jay: Mae'r postmon yn fy helpu i. Mae e'n dod â'r post.
Arweinydd: Pwy sy'n dy helpu di, Jac?
Jac: Mae'r meddyg yn fy helpu i. Mae'n rhoi moddion i fi.
Arweinydd: A phwy sy'n ein helpu ni i gyd?
Plant : Chi, Miss!

Dril 3: Pwy sy'n helpu Miss a Syr?

Pwy sy'n gallu / medru ?

Fi!

Pwy sy'n gallu / medru helpu

tacluso?
golchi llestri?
chwarae siop?
Miss i ddarllen?

Fi. Dw i'n gallu / medru helpu.
Ni. 'Dyn/dan ni'n gallu / medru helpu.
Siôn.
Siân.

Sgwrs 3

Arweinydd: Pwy sy'n gallu helpu, blant?
Plant: Ni, Syr!
Arweinydd: O diolch. Pwy sy'n gallu helpu tacluso?
Hanna: Fi ac Alun, Syr.
Arweinydd: Gwych. Pwy sy'n gallu helpu golchi llestri?
Alun: Fi a Hanna, Syr.
Arweinydd: Grêt. Diolch Hanna ac Alun, chi ydy Helpwyr Heddiw!

Dril 4: Beth / be ydy gwaith pawb?

Beth / Be ydy gwaith	nyrs?	Mae'r nyrs yn	gwella pobl.
	cogydd?	Mae'r cogydd yn	coginio bwyd.
	plismon?	Mae e'n/o'n	cadw pobl yn ddiogel.
	mecanig?	Mae hi'n	trwsio car.
	ffermwr?		tyfu bwyd.
	parafeddyg?		gyrru ambiwlans.

Sgwrs 4

Arweinydd: Rŵan blant, edrychwch ar y lluniau. Be ydy gwaith pawb?

Cennydd: Mae'r nyrs yn gwella pobl.

Arweinydd: Ydy.

Mefin: Mae'r ffermwr yn tyfu bwyd.

Arweinydd: Ydy.

Teifion: Mae'r mecanig yn trwsio car Mam a Dad.

Arweinydd: Ydy. Mae pawb yn helpu.

Geirfa

Vocabulary

Enwau Gwrywaidd

Masculine Nouns

Cymraeg	Saesneg
bwyd/ydd	food
cogydd/ion	cook/s
ffermwr/wyr	farmer/s
gofal	care
llysieuyn/llysiau	vegetable/s
llythyr/llythyron	letter/s
mecanig	mechanic
meddyg/on	doctor/s
moddion	medicine
nyrs/ys	nurse/s
parafeddyg/on	paramedic/s
person casglu sbwriel	rubbish collector
person lolipop	lollipop person
person tân	firefighter
post	post
postmon	post person
sbwriel	rubbish
tân	fire

Berfau

Verbs

Cymraeg	Saesneg
cadw'n ddiogel	to keep safe
casglu	to collect
coginio	to cook
croesi	to cross
chwarae siop	to play shop
darllen	to read
diffodd	to extinguish
golchi llestri	to wash dishes
gyrru ambiwlans	to drive an ambulance
tacluso	to tidy
trwsio car	to repair a car
tyfu	to grow

Cymraeg Cynnar 2

Arall

Other

Cymraeg	Saesneg
Helpwr/wyr Heddiw	Today's Helper/s
ni i gyd	all of us

Y Ganolfan
Dysgu Cymraeg
Genedlaethol

Cymraeg Gwaith
Work Welsh

Gramadeg

Grammar

Ateb cwestiynau

Answering questions

Pwy sy'n?

Usually, a verb noun follows 'Pwy sy'n', e.g.

Pwy sy'n siarad?

Pwy sy'n cofio?

Helpu, gwneud, cadw

With these verb nouns, we must include pronouns to show to whom the phrase refers, e.g.

Pwy sy'n gallu / medru **fy** helpu i?

Pwy sy'n **ein** gwneud ni'n hapus?

Pwy sy'n **ein** cadw ni'n ddiogel?

Note the mutations:

'fy' + **treigl**ad trwynol *nasal mutation*

'dy' + **treigl**ad meddal *soft mutation*

With 'ein' there is no mutation, but you must add 'h' before vowels e.g. achub (to save) would become 'ein **h**achub ni'.

UNED 10 Adolygu

UNED 1

Parwch y cwestiwn gyda'r/efo'r ateb cywir.

Match the correct questions and answers.

Sut mae'r tywydd prynhawn yma?	Bydd hi'n boeth yn Awst.
Sut roedd y tywydd yn Chwefror?	Nac ydy, mae hi'n braf iawn bore 'ma.
Oedd hi'n bwrw glaw ddoe?	Bydd, bydd hi'n sych yfory.
Sut mae'r tywydd yn yr hydref?	Mae hi'n oer yn y gaeaf.
Sut bydd y tywydd yn Awst?	Roedd hi'n rhewi yn Chwefror.
Ydy hi'n gymylog bore 'ma?	Mae hi'n braf prynhawn yma.
Fydd hi'n sych yfory?	Mae hi'n wyntog yn yr hydref.
Sut mae'r tywydd yn y gaeaf?	Nac oedd, roedd hi'n heulog.

UNED 2

Atebwch y cwestiynau yma.

Answer these questions.

1. Beth / Be sy yn yr ardd?
2. Beth sy gyda chi? / Be sy gynnoch chi?
3. Oes dail gyda ti? / Oes gen ti ddail?
4. Beth mae'n rhaid i chi ei wneud?
5. Oes plu gyda chi? / Oes gynnoch chi blu?
6. Beth / Be sy yn y parc?

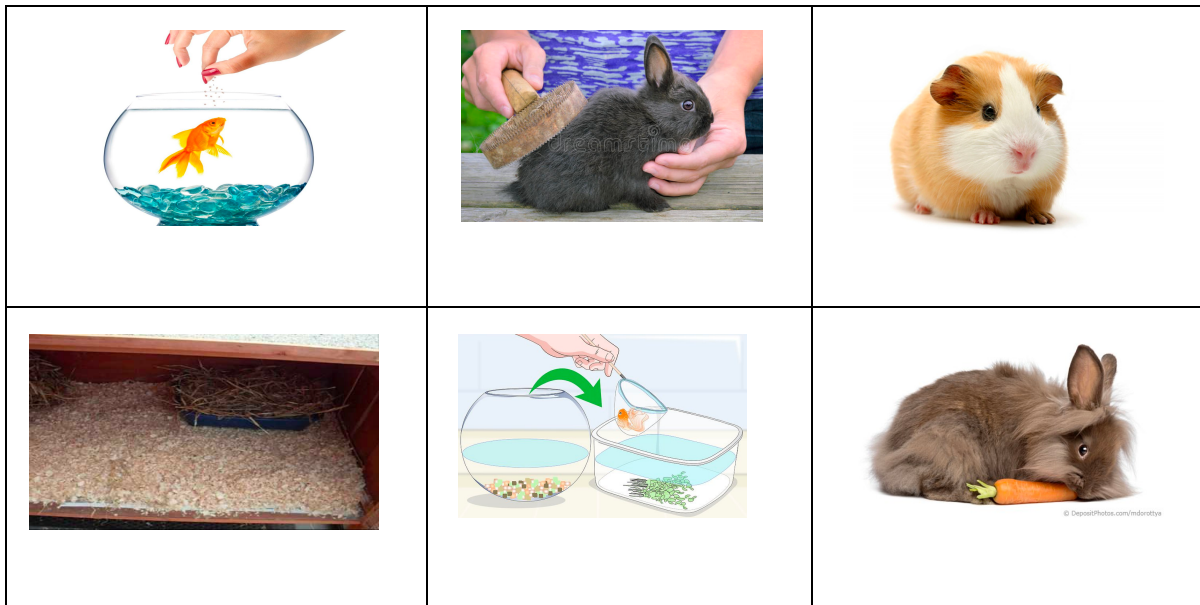
UNED 3

Rhowch y lluniau yma mewn dis sbwng a thafwch y dis. Gofynnwch gwestiwn am y llun sy'n glanio wyneb i fyny, gan ddefnyddio patrymau cwestiynau'r uned.

e.e. Wyt ti wedi rhoi bwyd yn y bowlen?

Put these pictures in a sponge dice, and throw the dice. Ask a question about the picture that lands face up, using the patterns from the unit.

e.g Wyt ti wedi rhoi bwyd yn y bowlen?

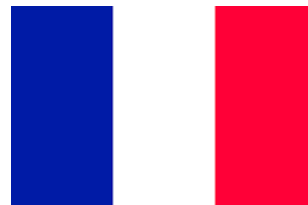
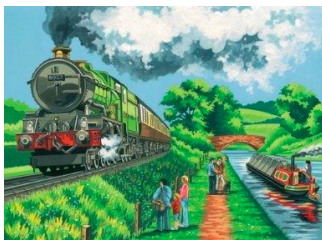
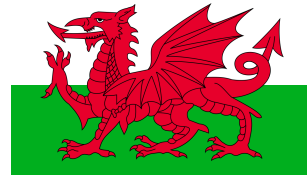
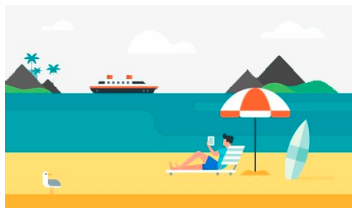
UNED 4

Gyda phartner, cymerwch eich tro i holi cwestiynau am y lluniau yma, ac atebwch gwestiynau eich gilydd.

e.e. Est ti i Ffrainc i'r traeth?

With your partner, take it in turns to ask and answer questions about these pictures.

e.g Est ti i Ffrainc i'r traeth?

UNED 5

Holwch bum plentyn beth gaethon/gawson nhw i fwyta ac i yfed.
Nodwch eu hatebion isod.

Ask five children what they had to eat and drink. Note their answers below.

<i>Enw</i>	<i>Bwyta – brecwast</i>	<i>Yfed – brecwast</i>	<i>Bwyta – cinio</i>	<i>Yfed – cinio</i>
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

UNED 6

Cyfieithwch y brawddegau a'r cwestiynau yma.
Translate these sentences and questions.

1. What is your favourite toy?
2. What is your least favourite drink?
3. I didn't come by aeroplane.
4. How did you come here today?
5. Did you come by car?
6. Did you bring food with you?

UNED 7

Ysgrifennwch frawddegau gan ddangos beth mae Tedi a Doli wedi ei wneud.
Write sentences to show what Tedi and Doli have done.

golchi dwylo	glanhau
chwarae siop	bwyta brecwast

swper	te i bawb
tacluso'r teganau	rhannu

UNED 8

Atebwch y cwestiynau yma'n gadarnhaol ac yn negyddol.
Answer these questions using the positive and negative forms.

1. Fwytaist ti ginio heddiw?
2. Siaradodd Jasneet yn dawel?
3. Fwynheuoch chi heddiw?
4. Roioch chi'r teganau yn y cwpwrdd?
5. Yfoch chi ddŵr?
6. Chwaraeodd Tedi gêm?

UNED 9

Parwch y person â'r disgrifiad cywir. Yna ysgrifennwch frawddeg i ddweud beth mae pob un ohonyn nhw'n ei wneud.

Match the correct person to the description. Then write a sentence for each one to describe what they do.

		casglu sbwriel
		tyfu llysiau
		coginio bwyd
		trwsio car
		gyrru ambiwlans
		diffodd tân

Uned 1 Gweithgareddau Activities

1. Atebwch y cwestiynau yma.

Answer these questions.

1. Ydy hi'n sych heddiw?
2. Fydd hi'n bwrw eira yfory?
3. Oedd hi'n braf yn y gaeaf?
4. Fydd hi'n stormus yn y gwanwyn?
5. Oedd hi'n bwrw glaw ddoe?
6. Sut mae'r tywydd heddiw?

2. Mae Tedi wedi gwisgo ar gyfer tywydd ddoe, heddiw ac yfory . Wrth ymyl pob llun, ysgrifennwch dair brawddeg i ddisgrifio'r tywydd. Defnyddiwch ferfau cadarnhaol a negyddol, a defnyddiwch 'mae', 'roedd' a 'bydd' yn gywir.

Tedi's dressed for the weather yesterday, today and tomorrow. Write three sentences next to each picture to describe the weather. Use both positive and negative verbs, and remember to use 'mae', 'roedd' and 'bydd' correctly.

	DDOE 1. 2. 3.
	HEDDIW 1. 2. 3.

	YFORY 1. 2. 3.
---	---

3. Gêm amser cylch *Circle time game*

Gosodwch bentwr o ddillad ac offer i'w gwisgo mewn gwahanol dywydd yng nghanol y cylch e.e. siorts, menig, sbectol haul, het wllân. Dywedwch frawddeg, a gofynnwch i blentyn estyn eitem o'r pentwr sy'n cyd-fynd â'r tywydd, a'i gwisgo. "Roedd hi'n braf ddoe" - gall y plentyn wisgo sbectol haul.

Place various clothing and items associated with different weather in the centre of the circle e.g. shorts, gloves, sunglasses, woolly hat. Say a sentence about the weather, and ask a child to pick a suitable item to wear.

"Roedd hi'n braf ddoe" - the child can pick a pair of sunglasses to wear.

Caneuon

Cân: Y Tywydd (Sblish, sblosh)

Caneuon Cyw

Cân: Sut mae'r tywydd?

Tôn: *London Bridge is falling down*

Sut mae'r tywydd yn yr haf?

Yn yr haf, yn yr haf?

Sut mae'r tywydd yn yr haf?

Mae hi'n braf.

Sut mae'r tywydd yn y gaeaf?

Yn y gaeaf, yn y gaeaf?

Sut mae'r tywydd yn y gaeaf?

Mae hi'n oer.

Cân: Mae hi'n bwrw glaw

Tôn: *Mae'r ffermwr eisiau gwraig* (Cam Wrth Gam, Mudiad Ysgolion Meithrin)

Mae hi'n bwrw glaw,

Mae hi'n bwrw glaw,

Pit pat, pit pat,

Mae hi'n bwrw glaw.

Cân: Sut mae'r tywydd?

Tôn: *Frère Jacques* (Cam Wrth Gam, Mudiad Ysgolion Meithrin)

Sut mae'r tywydd? Sut mae'r tywydd?

Dwedwch chi, dwedwch chi,

Mae hi'n _____, Mae hi'n _____,

Ydy wir, ydy wir.

Uned 2 Gweithgareddau Activities

1. Atebwch y cwestiynau yma.

Answer these questions.

1. Beth sy tu allan?
2. Beth sy yn y feithrinfa?
3. Oes cregyn gyda/gynnoch chi?
4. Oes brigau yn y bocs?
5. Beth mae'n rhaid i chi wneud?
6. Oes plu yn yr ardd?
7. Beth sy yn y tŷ bach twt?
8. Oes ffedog gyda/gen ti?

2. Mae'r plant eisiau gwneud ysgytlaeth fwd. Ysgrifennwch restr o gyfarwyddiadau i'w helpu. Dechreuwch bob brawddeg gyda "Rhaid i chi". Cofiwch am y treigladd meddal.

The children want to make a mud milkshake. Write a list of instructions to help them. Start each sentence with "Rhaid i chi". Remember the soft mutation.

Gwneud ysgytlaeth fwd

Gweithgaredd yn y lleoliad

Activity at the setting

Ewch â'r plant i ardal allanol y feithrinfa neu i barc lleol a chasglwch gymaint o ddeunyddiau naturiol â phosib ar gyfer defnyddio mewn cegin fwd. Trafodwch beth mae'r plant wedi ei gasglu trwy holi "Beth sy gyda ti?" / "Be sy gen ti?", "Oes brigau gyda chi?" / "Oes gynnoch chi frigau?" a.y.b.

Take the children to the outdoor area of the nursery or the local park, and collect as many materials as possible to use in a mud kitchen. Discuss what they have collected by asking them "Beth sy gyda ti?" / "Be sy gen ti?", "Oes brigau gyda chi?" / "Oes gynnoch chi frigau?" etc.

Uned 3 Gweithgareddau Activities

1. Atebwch y cwestiynau yma.

Answer these questions.

1. Beth rwyt ti wedi ei wneud heddiw?
2. Wyt ti wedi brwsio dannedd?
3. Ydych chi wedi bod ar wyliau?
4. Ydy'r plant wedi bod i'r siop anifeiliaid anwes?
5. Wyt ti wedi bod i lwerddon?

2. Mewn grŵp, cymerwch eich tro i ddefnyddio'r lluniau ar y dudalen nesaf i holi cwestiynau i aelodau eraill y grŵp. e.e.

Dych / Dach chi wedi brwsio'r bochdew?

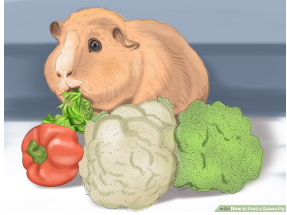
Ydyn / Do, 'dyn / dan ni wedi brwsio'r bochdew.

In a group, take it in turns to ask each other questions, based on the pictures on the following page, e.g.

Dych / Dach chi wedi brwsio'r bochdew?

Ydyn / Do, 'dyn / dan ni wedi brwsio'r bochdew.

		
1	2	3
		
4	5	6

3. Creu poster atgoffa *Make a reminder poster*

Oes anifail anwes neu dedi arbennig yn eich meithrinfa chi? Gwnewch boster ar gyfer plant a gweithwyr eraill y feithrinfa, i'w hatgoffa o'r hyn sydd angen ei wneud i ofalu am yr anifail anwes neu'r dedi.

Llenwch y poster gyda chwestiynau'n dechrau gyda "Dych / Dach chi wedi (cofio)...?"

Does your nursery have a pet or a special teddy? Create a poster for the children and other members of staff at the nursery, to remind them of the key points when caring for the pet or teddy.

Fill the poster with questions starting with "Dych / Dach chi wedi (cofio)...?"

Caneuon

Cân: Y Milfeddyg (Dewin a Doti)

O Doti y ci, beth sy'n bod arnat ti?
Gad i mi dy helpu.
Wna i wella unrhyw boen neu anaf sydd gen ti.
"Dwi di bwyta llond trol,
Ac mae gen i boen bol
Allwch chi fy helpu?
O bobl bach, dydw i ddim yn teimlo'n iach!"

CYTGAN

Y milfeddyg sydd yn dweud "Helo"
Yn trin anifeiliaid o fro i fro
Yn fuwch, yn fochdew neu yn gi
Mae'r milfeddyg yma i'ch helpu chi.

O Doti y ci, beth sy'n bod arnat ti?
Gad i mi dy helpu
Wna i wella unrhyw boen neu anaf sydd gen ti.
"Fe es i am dro
Ac mae fy nghoes yn brifo
Allwch chi fy helpu?
O bobl bach, dydw i ddim yn teimlo'n iach!"

CYTGAN

O Doti y ci, beth sy'n bod arnat ti?
Gad i mi dy helpu
Wna i wella unrhyw boen neu anaf sydd gen ti.
"Dwi angen help ar frys
Mae gen i bigyn yn fy nghlust
Allwch chi fy helpu?
O bobl bach, dydw i ddim yn teimlo'n iach!"

CYTGAN

Cân: Wyt ti wedi?

Tôn: *She'll be coming round the mountain*

Wyt ti wedi bwydo'r ci?

Ydw wir! / Do wir!

Wyt ti wedi bwydo'r ci?

Ydw wir! / Do wir!

Wyt ti wedi bwydo'r ci?

Wedi bwydo'r ci?

Wedi bwydo'r ci?

Ydw wir! / Do wir!

Newid "bwydo'r ci" am

- golchi'r bowlen
- glanhau'r cwba.y.b

Uned 4 Gweithgareddau *Activities*

1. Atebwch y cwestiynau hyn: *Answer these questions:*

1. Ble/Lle est ti ar dy wyliau?
2. Est ti mewn awyren?
3. Beth/Be oedd yno?
4. Aeth Tedi i'r traeth?
5. Aethoch chi ar droed?

2. Cyfieithwch: *Translate:*

1. There was a beach there.
2. Where did Doli go on holiday?
3. Did Tedi go to the café?
4. I went on the train.
5. We went on foot.
6. Was there a zoo there?

Gweithgaredd yn y feithrinfa *Activity at the nursery*

1. Amser Cylch. Rhwch Tedi a Doli yng nghanol y cylch. Rhwch ddau bentwr o luniau yn y canol hefyd – un pentwr gyda lluniau lleoliadau gwyliau, e.e. carafán, traeth, a phentwr arall gyda gwahanol ffyrdd o deithio, e.e. beic, car, awyren. Gofynnwch i'r plant “Ble/Lle aeth Tedi/Doli ar wyliau?”, a gadewch iddyn nhw ddewis un cerdyn o bob pentwr, er mwyn disgrifio ble aethon nhw, a sut teithion nhw, e.e. “Aeth Tedi i'r traeth. Aeth e mewn car”.

Circle Time. Place Tedi and Doli in the middle of the circle. Place two piles of cards in the centre with them – one pile with pictures of holiday locations, e.g. caravan, beach, and another pile with modes of transport, e.g. a bike, a car, a plane. Ask the children “Ble/Lle aeth Tedi/Doli ar wyliau?”, and let them choose a card from each pile, to create a sentence to describe where they went on holiday, e.g. “Aeth Tedi i'r traeth. Aeth e mewn car”.

Caneuon

Tôn "London Bridge"

Sut est ti ar dy wyliau?
Ar dy wyliau? Ar dy wyliau?
Sut est ti ar dy wyliau?
Dweda wrthym.

Es i yno mewn awyren.
Mewn awyren, mewn awyren.
Es i yno mewn awyren,
do wir!

Newid 'mewn awyren' e.e. 'mewn car', 'ar feic' a.y.b

Uned 5 Gweithgareddau Activities

1. Parwch y rhain i ateb y cwestiynau.
Match these to answer the questions.

1. Gest ti dost?	a. Do, mi gafodd hi laeth.
2. Gafodd e sudd oren?	b. Ces i foron amser snac.
3. Gawsoch chi rawnwin?	c. Do, ces i dost.
4. Gafodd hi laeth?	ch. Naddo, chawson ni ddim grawnwin.
5. Best gest ti amser snac?	d. Naddo, chafodd e ddim sudd oren.

2. Gêm Game

Taflwch ddis rhif a dis gyda + (cadarnhaol), - (negyddol) a ? (cwestiwn) arno i symud o gwmpas y trac. Yna defnyddiwch y bwydydd a'r diodydd rydych yn glanio arnyn nhw i greu brawddeg neu gwestiwn.

Throw a number dice and another dice with + (affirmative) – (negative) and ? (question) symbols on it to move around the track. Then use the food and drink you land on to create a sentence or question.

Dechrau	grawnwin	sudd oren	afal	llaeth
moron	dŵr	tost	brechdan ham	sudd oren
bisgiën	llaeth/llefrith	brechdan gaws	banana	oren
sudd afal	cawl	cacen	ciwi	Gorffen

Gweithgaredd yn y feithrinfa

Activity at the nursery

1. Gwnewch siart fwydydd gyda'r plant. Gwnewch luniau o'r holl fwydydd a'r diodydd mae'r plant yn eu cael gyda chi yn y feithrinfa, a gludwch nhw ar y siart i gofnodi beth maen nhw wedi ei gael i fwyta ac yfed bob dydd. Trafodwch y lluniau ar y siart gyda'r plant gan ddefnyddio'r patrymau yn yr uned hon.

Create a food chart with the children. Make pictures of the different food and drink the children have at the nursery, and place the suitable pictures on the chart to show what they have had to eat and drink every day. Discuss the chart with the children, using the patterns in the unit.

Caneuon

Y Ditectif Bwyd – Caneuon Twf2

Beth / Be gest ti i ginio?

Tôn: “Fel hyn mae golchi dwylo”

Beth gest ti i ginio? I ginio, i ginio? Beth gest ti i ginio? I ginio?	Be gest ti i ginio? I ginio, i ginio? Be gest ti i ginio? I ginio?
Ces i frechdan ham ham, ham, Ces i frechdan ham I ginio.	Mi ges i frechdan ham ham, ham, Mi ges i frechdan ham I ginio.

Newid ‘i ginio’ i ‘i frecwast’, ‘i yfed’ a.y.b.

Uned 6 Gweithgareddau Activities

1. Ymarfer *Practice*

Holwch 4 person yn y dosbarth beth yw eu hoff a'u cas fwyd a diod. Nodwch eu hymatebion yn y tabl isod.

Ask 4 people in the class what their favourite and least favourite food and drink are. Note their answers in the table below.

Person	Hoff fwyd	Cas fwyd	Hoff ddiod	Cas ddiod
1				
2				
3				
4				

2. Ymarfer *Practice*

Atebwch y cwestiynau yma'n llawn.

Answer these questions fully.

1. Ddest ti â ffôn gyda/efo ti?
2. Ddest ti â bag gyda/efo ti?
3. Sut dest ti yma heddiw?
4. Pwy ddaeth mewn car?
5. Pwy ddaeth mewn bws?

Gweithgaredd yn y feithrinfa

Activity at the nursery

1. Dewiswch un eitem yr un o eiddo'r plant, a rhowch nhw mewn bag. Dewiswch un eitem o'r bag ar y tro a gofynnwch gwestiwn am yr eitem a ddewisoch e.e.
"Pwy ddaeth â banana?".
Anogwch y disgybl sy'n berchen ar yr eitem i ateb "Des i â banana".
Chwaraewch y gêm tan fod pob eitem wedi ei dewis o'r bag.

Choose one item that belongs to each of the children, and place them in a bag. Choose one item at a time from the bag and ask a question about the chosen item e.g.

"Pwy ddaeth â banana?"

Encourage the pupil who brought that item to answer "Des i â banana".

Play the game until all the items have been chosen from the bag.

Uned 7 Gweithgareddau Activities

1. Ymarfer

Yn y grid, nodwch unrhyw bedwar o'r gweithgareddau isod:

Gyda'ch / Efo'ch partner, cymerwch dro i holi cwestiwn i'ch gilydd e.e. "Wnest ti dacluso?" ac ateb "Do" neu "Naddo". Cofiwch y treigladau meddal. Y person cyntaf i ddyfalu'r pedwar gweithgaredd yn gywir sy'n ennill.

Note four of the following activities in the grid below:

With your partner, take it in turns to ask each other questions e.g. "Wnest ti dacluso?" and answer "Do" or "Naddo". Remember to use the soft mutation. The first person to guess the other person's four activities wins.

tacluso	cloi'r drws	golchi dwylo	peintio llun
bwyta cacen	yfed llaeth/llefrith	llanast	siopa

2. Cyfieithu *Translate:*

1. What did you eat?
2. What did Doli paint?
3. Did you remember to tidy?
4. Who remembered sun cream?
5. I did eat a cake.

Gweithgaredd yn y feithrinfa

Activity at the nursery

1. Rhowch Tedi yng nghanol y cylch, gyda phentwr o ddillad ac eitemau gwahanol. Dywedwch wrth y plant fod Tedi yn mynd am dro i rywle penodol e.e. y parc, y traeth, y feithrinfa. Gofynnwch i'r plant wisgo Tedi mewn dillad addas ar gyfer mynd am dro. Ar ôl iddyn nhw orffen, holwch gwestiynau fel rhestr wirio iddyn nhw e.e. "Wnest ti gofio esgidiau glaw?", "Wnest ti gofio bag?" a.y.b. gan annog y plant i ateb yn gywir "Do" neu "Naddo".

Place Tedi in the middle of the circle, with a variety of clothing and items. Tell the children that Tedi is going somewhere specific e.e. the park, beach or nursery. Ask the children to dress Tedi according to where he is going. When they have finished, ask them questions as a check list e.g. "Wnest ti gofio esgidiau glaw?", "Wnest ti gofio bag?" etc. as you encourage the children to answer correctly "Do" or "Naddo".

Caneuon

Tôn : Polly Put the Kettle On

Pwy wnaeth dacluso?
Pwy wnaeth dacluso?
Pwy wnaeth dacluso?
Pwy ond fi!

Pwy wnaeth olchi llestri?
Pwy wnaeth olchi llestri?
Pwy wnaeth olchi llestri?
Pwy ond ti!

Uned 8 Gweithgareddau Activities

1. Ymarfer

Rydych chi wedi gwneud brechdan gaws. Rhowch y brawddegau yn y drefn gywir.
You have made a cheese sandwich. Write the sentences in the right order.

- *Bwytais i'r frechdan*
- *Rhoiais i ddwy dafell o fara ar y plat*
- *Taenais i'r menyn ar y bara*
- *Rhoiais i'r caws ar y bara*
- *Gosodais i un dafell ar ben un arall*

2. Ymarfer

Rydych chi wedi bod gyda'r plant yn y parc. Ysgrifennwch frawddegau am beth wnaethoch chi yno. Dyma rai berfau i'ch helpu:

You have been with the children to the park. Write some sentences about what you did there. Here are some verbs to help you:

cerdded	mynd	bwyta	chwarae
cwmpo/syrthio	rhedeg	yfed	rhannu

Yn y parc

Gweithgaredd yn y feithrinfa

Activity at the nursery

1. Ar ddiwedd y dydd, holwch y disgyblion beth fuoch chi'n ei wneud yn ystod y dydd yn y feithrinfa. Defnyddiwch gardiau gyda lluniau gweithgareddau arnyn nhw i holi'r cwestiynau e.e.

“Fwyton ni ginio heddiw?”, “Welon ni deigr heddiw?”.

Wrth ateb y cwestiynau, gallwch chi eu helpu i roi'r cardiau mewn dau bentwr – un ar gyfer atebion “do”, a'r llall ar gyfer atebion “naddo”.

At the end of the day, discuss with the children what you have been doing during the day. Use cards with pictures on them to show the activities in the questions e.g.

“Fwyton ni ginio heddiw?”, “Welon ni deigr heddiw?”.

As they answer the questions, help them to put the cards in two piles - one pile for all the “do” answers, and another pile for the “naddo” answers.

Uned 9 Gweithgareddau Activities

1. Parwch y cwestiwn gyda'r/efo'r ateb cywir.
Pair the question with the correct answer.

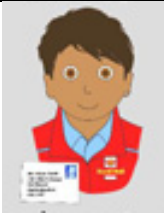
Beth mae'r cogydd yn wneud?	Mae e'n/o'n rhoi moddion i ni.
Beth mae'r ffermwr yn wneud?	Mam a Dad sy'n rhoi gofal i ni.
Pwy sy'n dy helpu di?	Mae e'n tyfu llysiau.
Sut mae'r meddyg yn ein helpu ni?	Mae e'n coginio bwyd.
Pwy sy'n gallu/medru helpu tacluso?	Y plismon sy'n fy helpu i.
Pwy sy'n rhoi gofal i ni?	Dafi a Deio sy'n gallu/medru helpu tacluso.

2. Beth ydy gwaith pob un o'r rhain? Ysgrifennwch frawddeg ar gyfer pob un yn dweud sut maen nhw'n helpu eraill.

What do these people do? Write a sentence for each one to describe how they help others.

Gweithgaredd yn y feithrinfa

Activity at the nursery

1. Casglwch luniau o bobl sy'n ein helpu, ac un eitem sy wedi'i chysylltu â phob un ohonyn nhw, e.e. plastr ar gyfer nyrs neu feddyg, cot felen ar gyfer person lolipop, llysiau ar gyfer ffermwr a.y.b. Rhowch yr eitemau mewn bag. Gofynnwch i'r plant ddewis un gwrthrych ar y tro, a gofynnwch gwestiwn iddyn nhw am yr eitem yn dechrau gyda 'Pwy sy'n ein helpu?', e.e.

'Pwy sy'n tyfu llysiau?' os byddwch wedi tynnu llysieuyn o'r bag.

Helpwch y plant i ddewis llun y person cywir o'r pentwr lluniau, ac ateb 'Y ffermwr sy'n tyfu llysiau'.

Collect pictures of people that help us, and one item associated with each person, e.g. a plaster for a nurse or doctor, a yellow coat for a lollipop person, vegetables for a farmer etc. Place all the items in a bag. Ask the children to choose one item at a time, and ask them a question about the item, e.g. 'Pwy sy'n tyfu llysiau?' if they have chosen a vegetable.

Help the children then to choose the relevant picture from the pile, and answer 'Y ffermwr sy'n tyfu llysiau'.